

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIKSBERG SLOTSKIRKE

(1710) - 1932 - 1982

FREDERIKSBERG SLOTSKIRKE

(1710) – 1932 – 1982

AF

ERIK STUB

MED BIDRAG AF

FHV. STADSBIBLIOTEKAR JOHS. LEHM LAURSEN

OG

OBERST N. E. A. MØLLER

UDGIVET AF

FREDERIKSBERG SLOTSKIRKES MENIGHEDSRÅD

I ANLEDNING AF 50-ÅRS DAGEN FOR

FREDERIKSBERG SLOTSKIRKES GENINDVIELSE

DEN 24. JANUAR 1932

INDHOLD

Forord. <i>Af arkitekt Vagn Maare</i>	Side 7
Genindvielsen den 24. januar 1932	Side 11
Den kongelige periode	Side 15
Uvishedens periode	Side 19
Fornedrelsens periode	Side 23
»Genfødelsens« periode	Side 26
Den folkekirkelige periode	Side 35
Frederiksberg Slotskirke og Hærens Officersskole <i>Af oberst N. E. A. Møller</i>	Side 49
Nekrolog over oberst Niels Maare <i>Af fhv. stadsbibliotekar Johs. Lehm Laursen</i>	Side 56

FORORD

Da Frederiksberg Slotskirkes Menighedsråd besluttede at markere 50 årsdagen for kirkens genindvielse den 24. januar 1932 efter mange års forfald, var der stor enighed om at festligholde dagen, ikke alene med en festgudstjeneste, men også med udsendelse af nærværende jubilæumsskrift, idet kirken i de forløbne år har været et naturligt samlingssted for en trofast menighed og dannet rammen om mange smukke højtider og derved vist berettigelsen af den store indsats og offervilje fra såvel offentlig som privat side, som blev ydet, for at restaureringen skulle lykkes. Ligesom det var naturligt i sin tid at bede initiativtageren, oberst Niels Maare, om at skrive om kirken, da den i 1960 havde 250 års jubilæum, ligeså naturligt har menighedsrådet fundet det at bede kirkens præst igennem 28 år, pastor Erik Stub, om at beskrive, hvordan de 50 år efter genindvielsen er forløbet og ligeledes beskriver slottets chef, oberst N. E. A. Møller, hvorledes kirkens funktion igennem de mange år gnidningsløst er indpasset i en travl officersskoles dagligdag.

September 1981

VAGN MAARE

Formand

for Frederiksberg Slotskirkes Menighedsråd

Tilegnet mindet om
OBERST NIELS MAARE
som i 1920'erne genskabte
Frederiksberg Slotskirke

E. S.

Frederiksberg Slotskirke set mod nord. Fotografi af Ole Woldbye.

I jubilæumsbogen »Frederiksberg Slotskirke 1710–1960« har oberst Niels Maare givet en meget sagkyndig og detaljeret beskrivelse af Slotskirkens bygning, indretning og inventar, hvorfor nærværende festskrift mere søger at give en skildring af det liv, som Slotskirken gennem tiderne har dannet rammen om.

E.S.

BERLINGSKE TIDENDE den 25. januar 1932:

FREDERIKSBERG SLOTS-KIRKE

BLEV I GAAR PAANY INDVIET

En smuk og stilfuld Højtidelighed i det restaurerede Kirkerum

»Den skønne billedsmykkede Slotskirke i Frederiksberg Slots østre Længe, som efter et ihærdigt Restaureringsarbejde er bragt tilbage til oprindelig Ynde og andagtsfuld Stil efter gennem mange Aar at have været vandaliseret af Kalkhvidt og Boghylder, blev i Gaar genindviet af Københavns Biskop i Overværelse af Kongen og Dronningen og Medlemmer af den kongelige Familie.

Der var kun Plads til en efter Forholdene snæver indbudt Kreds, idet Kirken kun rummede 250 Siddepladser. Og det var en repræsentativ Forsamling, der fyldte Stolene.

Medens man venter på de Kongelige noterer vi: General With, General Ramsing, General Rørdam, Kirkeminister Dahl, Departementscheferne Graae og Holbøll, Borgmester Godskesen, Professor Ellinger, Raadmand Stein, Finansudvalgets Formand Niels

Andreasen, Folketingsmændene Pinholt, Pitzner og Th. Poulsen, Direktør Mackeprang, Politimester Parker, Skoledirektør Thorbjørnsen, Inspektør Arvin, Kontorchef Louis Petersen, Slottets Kommandant, Oberst Larssen, Oberst Kall, Oberst Ramm og flere.

Kongeparret modtoges Kl. 10 i Slotsgaarden af Pastor Engel, Frederiksberg Kirke, Fru Holstein og Kaptajn Maare, som har været Sjælen i Restaureringsarbejdet. Foruden Kongeparret ankommer Prins Valdemar og Prinserne Harald, Gustav og Viggo, og da de Kongelige har taget Plads på begge Sider af Alteret, ankommer Præsteprocessionen med de hellige Kar og Bøger. I Spidsen gaar Biskop Ostenfeld og Stiftamtmand Ammentorp. De følges af en Snes frederiksbergske og københavnske Præster.

Kirken er hjælper i de trange Dage.

Efter at Pastor Engel, som ledede Gudstjenesten, havde bedt Indgangsbøn, sang Menigheden »Til det Guds Ord –«, og Biskop Ostenfeld holdt derefter Indvielsesprædiken, staaende i fuld Ornat foran det lille Alter, der modsat gammel Sædvane er anbragt lavt og i Kirkens vestre Side, medens det altid plejer at være mod Øst i de gamle Kirker.

Biskop Balles tekst for 129 år siden.

Biskoppen talte ud fra Ordet i Matthæus-Evangeliet 7. Kapitel (Bjergprædiken) om Manden, der byggede sit Hus på Klippen, saaledes at det modstod Regnflod og Storme, medens det Hus, der bygges på Sand, styrter i Prøvelsens Time.

Denne Tekst havde Biskop Balle prædikeret over ved den sidste Højtid i det gamle Kirkerum for 129 Aar siden, da Arveprins Frederiks tre Børn blev konfirmeret.

Er det ikke, som disse Ord var skrevet i Gaar. Vi lever under de Kaar, at Skyregnen falder, og Vindene kommer, og Frimodigheden til at leve er ligesom bristet hos mange.

Der er for mig noget stort i, sagde Biskoppen, at vi samles i vore Fædres Kirke – og det skulde da gerne være sandt, hvad vi sang:

*Med Ord og Aand byg her en Fløj
Af Helgenkirken himmelhøj
Med Rum til alle Sjæle.*

Mange vil maaske spørge, om Tiden er til at indvi Kirker. Hvis Kirker var Luksusartikler,

var Tiden ikke til det, men Kirken er en Nødvendighedsartikel, Kirken er Hjælper i de trange Dage.

Give Gud, at det Ord, der lyder i denne Kirke, altid maa have Troværdighedens Stempel, at Jesus er den, som altid kan hjælpe mig til Frelse og Syndens Forladelse.

Efter Prædiken oplæste Biskoppen Indvielsesordene og lyste Velsignelsen. Medlemmer af Palestrina-Koret sang derpaa »Jubilato Deo«.

Slotskirkens Præst indsættes.

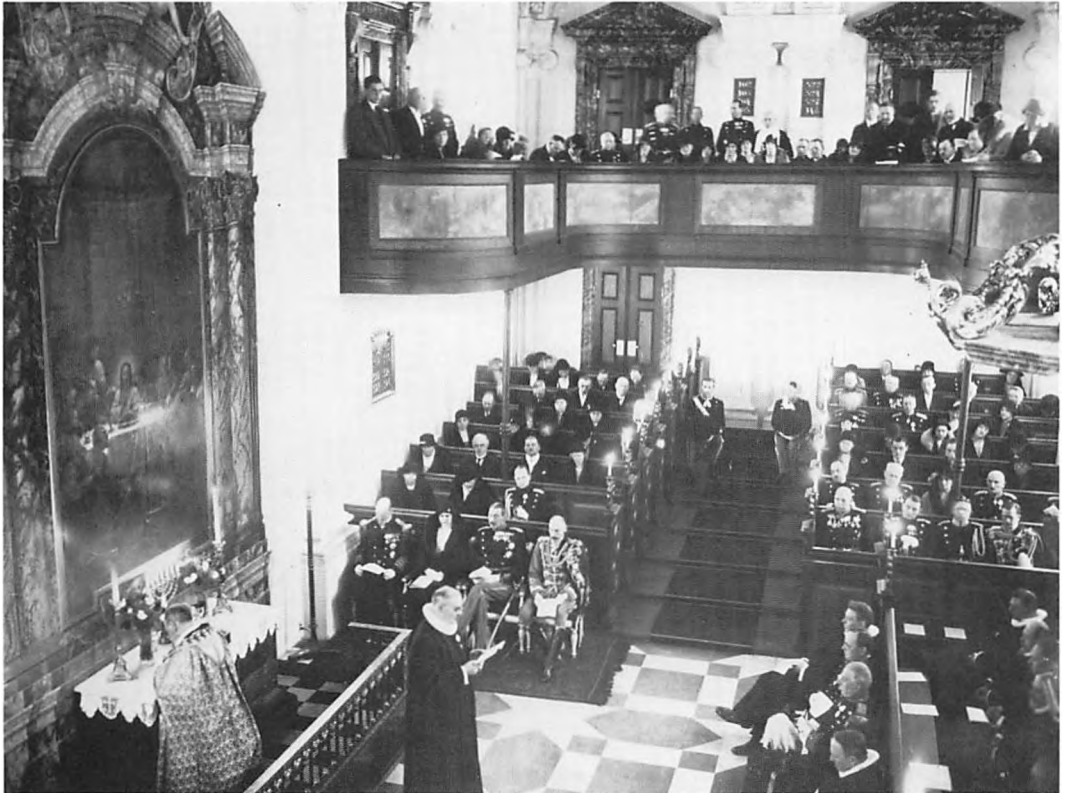
Da de sidste Jubeltoner var døet hen, indsatte Biskop Ostenfeld Kirkens nye Præst, Pastor Borresen, i sit Embede som anden residerende Kapellan i Frederiksberg Sogn, idet han mindede om Pauli Ord: Ikke at vi er Herrer over Eders Tro, men Medarbejdere på Eders Glæde.

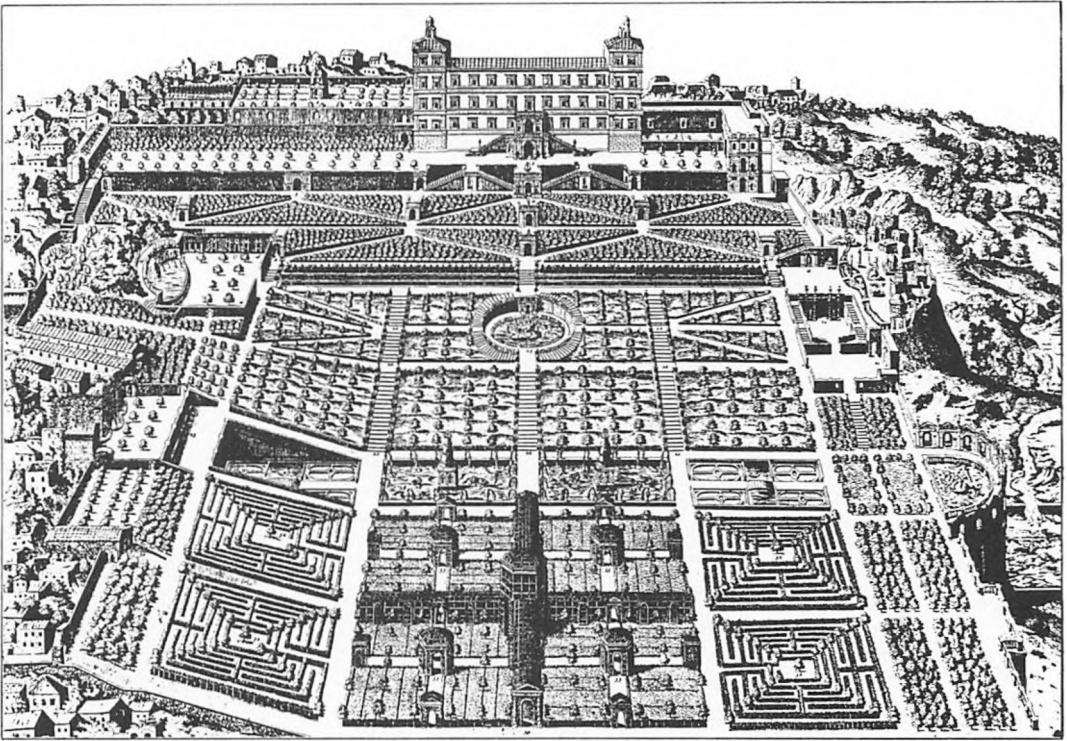
Pastor Borresen prædikede derefter over Dagens Tekst: Forklarelsen på Bjerget, en smuk og karakterfuld Prædiken. Han sluttede med at takke alle, som havde medvirket til Kirkens Restaurering, og haabede, han ikke skulde staa ene deroppe paa Bakken, men at en Menighed maa samles i det gamle Kirkerum.

Endnu en Gang sang Palestrinerne, og med Fællessang sluttede Gudstjenesten. De unge Officerselever, der havde fungeret som Marskaller, slog Hælene sammen, Kongen hilste rundt og forlod med Følge Kirken, atter fulgt af Præsteprocessionen.

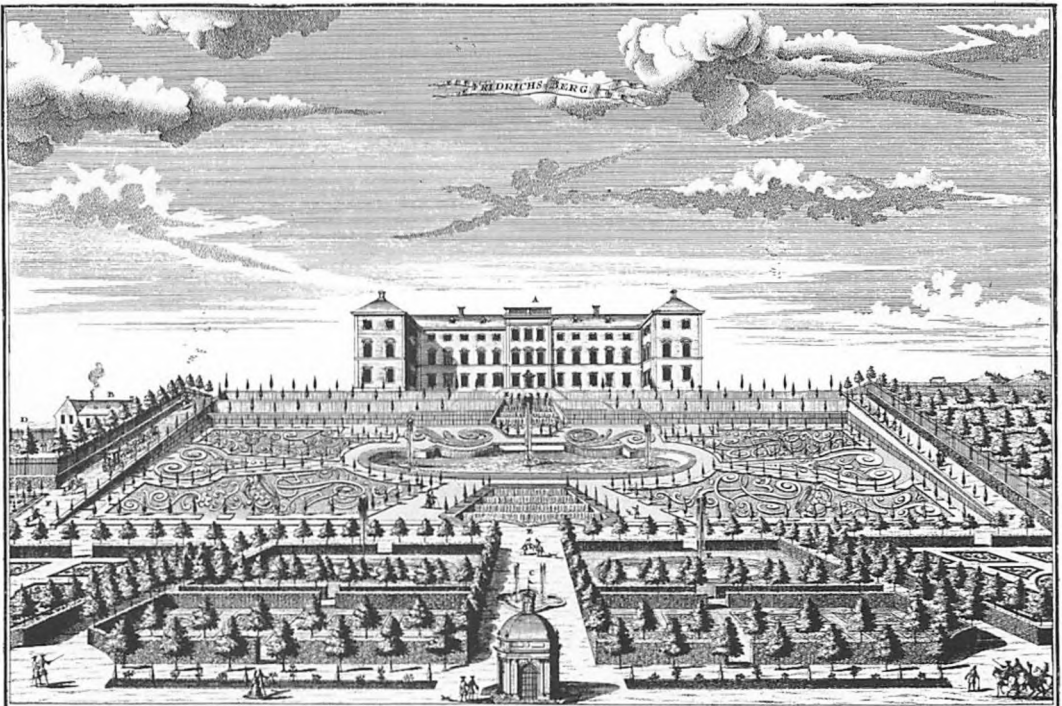
Inden Majestæten tog Afsked, dekorerede han Dagens Mand, Kaptajn Maare med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.«

Billederne på næste side viser Slotskirkens genindvielse den 24.1.1932. Øverst: Kong Christian X hilser på chefen for Officersskolen, oberst Rolf Larssen; endvidere ses kaptajn Niels Maare og ritmester Peter v. Scholten. I baggrunden hilser dronning Alexandrine på pastor S. Borresen. – Nederst: Biskop Ostenfeld knæler under indgangsbønnen, som læses af pastor Johs. Engel.

Villa d'Este i Tivoli ved Rom. Efter stik i Leon Blauc's *Nouveau Theatre d'Italie*. 1704.

Frederiksberg Slot 1728. Kobberstik efter C. Marcellis.

PERIODER I SLOTSKIRKENS HISTORIE

Af Erik Stub,
fhv. præst ved Frederiksberg Slotskirke

Genindvielsen den 24. januar 1932, der indleder Slotskirkens nyere historie, var netop – som ordet siger det – en *gen*-indvielse. Den oprindelige indvielse af det smukke kongelige kapel på Frederiksberg Slot fandt sted 222 år tidligere, nemlig den 31. august 1710.

Da næppe alle læserne af dette jubilæumsskrift kan formodes at være fortrolige med Slotskirkens ældre historie, skal der her i korte træk berettes om de tider i kirkens historie, som går forud for festdagen den 24. januar 1932, som den foran er skildret i Berlingske Tidendes samtidige referat.

Den kongelige periode: 1710–1852

Da Kronprins Frederik i 1699 blev konge under navnet Frederik IV, og som konge fik flere midler til sin rådighed, besluttede han straks at realisere den drøm, som hans rejser i Frankrig og – især – Italien havde vakt i ham: at opføre et slot på Solbjergets top med en dertil hørende lysthave, som skulle være – delvis i hvert fald – tilgængelig for offentligheden.

Allerede i september 1704 stod slottet klar til kongefamiliens brug for kortere sommerophold, men om indrettelse af en kirke i slottet var der på dette tidspunkt endnu ingen planer. De daglige andagter og søndagsgudstjenesterne fandt sted i et af slottets gemakker, og først ved slottets udvidelse i årene 1707–09 indgik et slotskapel i byggeplanerne.

Den 31. august 1710 blev kirken indviet af kongelig konfessionarius Peder Jespersen, i øvrigt uden større festligheder, antagelig som følge af landets krigstilstand (Den store nordiske Krig 1700–1721). Fra nu af holdtes – når kongefamilien boede på slottet – regelmæssig gudstjeneste hver søndag i det lille slotskapel, forrettet af de skiftende hofpræster. I disse gudstjenester deltog hele hofstaben, hvilket bl.a. fremgår af inskriptionerne på stolestaderne, der spænder fra »Fyrstelige Personer og Hof Cheffer« til »Damejomfruer, Laquaier og Friseurer«. Disse inskriptioner blev pietetsfuldt tildækkede ved kirkens restaurering i 1920-erne – det skulle ikke være et museum, sagde man – men det bør dog nok overvejes, om man ikke diskret skulle afdække dem som det minde om hine tider, de jo er.

Kongefamiliens pladser var på nordre pulpitur, kaldet Herskabernes Stol, hvortil der var direkte adgang fra de kongelige gemakker i bel-etagen.

Ud over søndagsgudstjenesterne og – i en periode – katekisationer hver torsdag ved de skiftende hofpræster, blev Slotskirken i den kongelige periode rammen om flere kirkelige handlinger inden for den kongelige familie. Således konfirmerede hofpræst, senere biskop, Erik Pontoppidan den 10. april 1740 kronprins Frederik (Frederik V), og den 22. maj 1803 blev arveprins Frederiks tre børn, nemlig prins Christian Frederik (Christian VIII) og prinsesserne Juliane og Charlotte

konfirmerede her af biskop Balle. Til at overvære højtideligheden, der varede »fra Kl. 4 til 6½«, var indbudt en repræsentativ forsamling af fyrstelige, militære og gejstlige personer, mens 12 underofficerer af Livgarden til Fods paraderede i kirken som drabanter. I sin dagbog skriver prins Christian Frederik under 14. maj: »Jeg spadserede med mine Søstre i Søndermarken, hvilket er en nydelig Promenade. Siden saae jeg Slotskirken paa Friderichsberg, der nu er opmalet, og hvori endeligen maae kunne rummes over 200 Mennesker«. Om selve konfirmationen skriver prinsen: »Idag blev min og mine Søstres Confirmationsact udført i Friderichsbergs Slotskapelle«, og prinsen uddyber derefter, hvor rørte og bevægede alle – han selv med – var, ja, selv »Drabanterne af Livgarden til Fods græd«, noterer prinsen med en vis tilfredshed. I sit referat af højtideligheden skriver Berlingske Tidende den 27. maj bl.a.: »D.H. besvarede med den fuldkommeste Færdighed, til alle Tilhørendes Beundring og Opbyggelse de Spørgsmaale over Religionens Sandheder, som bleve høiestsamme fremlagte, hvilken Overhørelse omtrent varede 1½ Time«.

Det er denne begivenhed, biskop Ostenfeld omtaler i sin prædiken ved Slotskirkens genindvielse i 1932 som »den sidste Højtid i det gamle Kirkerum for 129 Aar siden«. Uden at det skal opfattes som en kritik af Biskop Ostenfeld, skal det dog i sandhedens navn oplyses, at denne udtalelse ikke er ganske korrekt, idet endnu en kongelig konfirmation fandt sted i Slotskirken i denne periode, nemlig den 16. maj 1824, da kgl. konfessionarius M. F. Liebenberg konfirmerede Frederik VI's datter, prinsesse Vilhelmine. Hertil kommer yderligere, at der i årene 1845 og – især – 1864 fandt en hel række kirkelige handlinger sted i Slotskirken, hvorom der siden vil blive berettet.

7viii Maaned 1781
Friderichsberg Slots. Kirke.

Slots. Sorealteren	13.	14.	Piererent for Brun, mede Brunentimor
Piererent	11.	12.	andre Piinger.
Goff. Officianters Sultana og tige	9.	10.	Jernat og Stue Piinger
Goff. Officianters	7.	8.	Løve Somfruer.
Kong. Camer betienter	5.	6.	Piererent for La. med af Edis.
Paratør Joraduf Poner	3.	4.	De 77. Kongenore som medbring Lam Somfr.
Kirkefeliges Personer	1.	2.	Løve af de 2 ^{de} for de Klæder.
Riddersal		Kirkens Stald	
Goff. Pæft	2.	1.	Riddere
Løve Smitere	4.	3.	Dagtsaonde Officiant
Løve og Goff. Smitere	6.	5.	Kong. Løve
Kong. Løve	8.	7.	Kong. Løve
Kong. Løve	10.	9.	Piererent for Brun
Kong. Stald. Solt.	12.	11.	Kong. Stald. Solt.
betienter ved Goffet.	14.	13.	Fruiers ved Goffet.

Kirke. Døren. —

Frederiksberg Slotskirke. Situationsplan 1781 med angivelse af slotsmenighedens placering i stolestaderne. Rigsarkivet, Overhofmarskallens arkiv, Dagjournaler.

NB. Når prins Ferdinands og prinsesse Carolines bryllup på Frederiksberg Slot den 1. august 1829 ikke udførlig beskrives her, er grunden den, at vielsen ikke – som nogle steder anført – foregik i Slotskirken, men i den sal på Slottet, som i vore dage benævnes »Riddersalen«. Antagelig har der ikke været plads til de mange fornemme gæster i den lille kirke. Den følgende dag, søndag den 2. august, udkom »Kjøbenhavns-Posten« med

et »Extra-Blad«, som bl.a. beretter: »Den høie Vielse fandt Sted i Hs. M. Kongens Cavalleer-Gemak, et stort Pragtværkelse, som gaar midt igjennem Slottets Hovedfløi, med Vinduer saavel til Haven som Slotsgaarden«. Og lidt senere: »Idag (Søndagen d. 2den August) om Middagen Kl. 1 holdtes Gudstjeneste i Frederiksberg Slotskirke, som overværedes af Deres Majestæter, de høie Formælede og øvrige høikongelige og høifyrstelige Herskaber. Prædiken holdtes af Confessionarius Dr. Mynster, Commandeur af Dannebr.«

At gudstjenesterne i »Den kongelige Periode«, altså årene 1710–1852, dog ingenlunde var forbeholdt hoffet alene, men at også andre kunne deltage, fremgår bl.a. af biskop Martensens erindringer, hvori han skriver, at »Om Sommeren blev der prædiken i det smukke, lille Capel på Frederiksberg Slot, hvor Tilhørerne indfandt sig baade fra Kjøbenhavn og Omegn«. Og i sin lille erindringsbog: »Hvad jeg gennemlevede« (1898) fortæller Adamine Gerber, som var datter af en opsynsmand ved Frederiksberg Have, fornøjeligt om søndagene i Slotskirken: »Det var dejligt, der var jeg hver Søndag og fik altid en god Plads af Kirkebetjent Olsen, fordi han kendte Fader. Der sad Dronningen (Enkedronning Marie Sophie Frederikke) med Turban og Fjedre, hun kunne ikke høre, men lod som hun var med. Noblesse oblige. Der saas Fruerne Heiberg, Gyllembourg, Oehenschläger o.s.v.«. Det bør dog nok tilføjes, at ovennævnte situation også kunne opleves anderledes; således skriver biskop Martensen i sine erindringer, at dronningen aldrig forsømte gudstjenesten i Slotskapellet og tilføjer: »Hendes hørkelse var ikke god, og denne Tunghørighed generede hende meest i Capellet, hvor Prædikanten var mere fjernet fra hende end i Gemakket. Denne Hindring tog hun paa en meget smuk Maade. »Det er ofte,« sagde hun, »at jeg aldeles Intet hører af Prædiken, men det er mig dog til Opbyggelse

at komme i Kirken. Jeg kommer jo i Menighedens Forsamling; jeg kan følge med, naar Evangeliet oplæses. Jeg kan deltage i Psalmerne, og jeg bliver deelagtig i Velsignelsen, der lyses over Menigheden.«

Inden vi forlader »Den kongelige Periode« er der endnu en »kirkegænger« i Slotskirken, der bør nævnes, nemlig slotsforvalter Oehenschlägers lille søn, Adam, som siden skulle blive kaldt »Nordens digterkonge«. I digtsamlingen: »Frederiksberg« har han tegnet det skønneste billede af Slotskirken – og af sine drømmelege i den tomme kirke, hvor han frit kunne fantasere, at han snart var præsten og snart organisten:

Kirken sig aabner saa yndig og liden
Følte jeg mere paa Vandringen vel,
Da jeg besaae det Sixtinske Capel? –
Christus ved Nadveren; Judas ved Siden.

Orglet sig hæver,
Tonerne bæver.

Elfenbeens, sølverne Piber saa smaae!
Prædikestolen med Timeglas paa. –
Kirken var tom, men for indbildte Christen,
Snart var jeg Præsten og snart Organisten.

Adam Oehenschläger. – Maleri af J. L. Lund. 1809. Frederiksborg.

Kong Frederik VI, dronning Marie Sophie Frederikke, prinsesserne Caroline og Vilhelmine. – Maleri af C. W. Eckersberg. 1820–21. Rosenborg.

Uvishedens periode: 1852–1869

Den 21. marts 1852 døde enkedronning Marie Sophie Frederikke, den sidste kongelige person der har haft blivende ophold på Frederiksberg Slot, og fra nu af går slottet – og dermed kirken – en uvis fremtid i møde. Hvor stor uvished og uenighed, der herskede angående slottets fremtidige anvendelse, fremgår blandt andet af de forslag, der fremkom, som spændte lige fra invaldestiftelse til kavalierkaserne. Som bekendt endte overvejelserne med, at den ved hærloven af 6. juli 1867 oprettede Hærens Officersskole den 1. maj 1869 rykkede ind på Frederiksberg Slot.

Helt tomt og ubeboet var slottet dog ikke i perioden 1852 til Officersskolens overtagelse, idet en række åndspersonligheder i disse år fik en slags æresbolig her, blandt andre politikerken Orla Lehmann, digteren Carsten Hauch og ornitologen Nils Kjærbølling, grundlæggeren af Zoologisk Have.

Ud over disse »fastboende« havde Frimurerlogen den 4. januar 1857 fået tilladelse til at benytte 10 af slottets gemakker samt riddersalen, en tilladelse som i 1858 udvidedes til at omfatte samtlige gemakker i kongegaarden. At der i disse år ikke blev værnet alt for pietetsfuldt om det skønne slot, fremgår blandt andet af en skrivelse fra 1866, hvori der klages over, at slotsforvalterens svoger benytter den ene vestibule i hovedfløjen »til Udbedring og Rensning af flere Fiskegarn«, og skrivelserne slutter med at fastslå: »At den store Slotsgaard benyttes til sligt, hvilket gjentagne Gange har fundet Sted, turde muligvis være tilstrækkeligt«.

Ud over de ovenfor nævnte personer havde flere højtstående officerer en slags tjenestebolig på slottet i disse år; desuden må det formodes, at en mindre vagtstyrke var indkvarteret her. Det samlede antal fastboende udgjorde i 1868 – altså omtrent ved den tid, da Officersskolen rykkede ind – ialt 35 personer, så noget liv har der da været, trods alt.

Men hvordan »levede« kirken i denne uvishedens periode? Man har flere steder brugt det udtryk, at den »sov sin Tornerose-søvn«. Men nogen helt uforstyrret »søvn« har det nu ikke været. Det sørgede blandt andet digteren Carsten Hauchs kønne datter Elisabeth for. Mens familien boede på Frederiksberg Slot, forelskede hun sig i digteren og teologen Jens Chr. Hostrup, som var en hyppig gæst hos familien Hauch. Det blev til forlovelse og bryllup – i Slotskirken. I Frederiksberg Sogns vielsesprotokol står at læse: »29. Juni 1855: Cand. theol. Jens Christian Hostrup, 37 Aar, til Frøken Christiane Georgine Elisabeth Hauch, 22 8/12 Aar, af Frederiksberg Slot. Vielsen foretoges af Pastor Grundtvig, Ridder af Dbg.«. Som vielsessted er angivet: Frederiksberg Slots Capel. I sine »Erindringer fra min Barndom og Ungdom« fortæller Hostrup om dagen: »Den 29de Juni 1855 holdt jeg Bryllup med Elisabeth Hauch i Frederiksberg Slots Kapel. Grundtvig forrettede Vielsen og derpaa blev der hos Hauchs holdt et Formiddagsgilde, da vi om Eftermiddagen skulde bort med Dampskibet til Helsingør. Jeg havde nemlig nogle Dage forinden lejet et Par Værelser i »Aalsgaarde« ved Hellebæk, hvor vi vilde opholde os indtil Slutningen af Sommerferien. Efter at vi havde taget Afsked med vore nærmeste og de af vore Venner, der var tilstede, kjørte vi til Dampskibet, og i Helsingør blev vi saa hentede af en Vogn, der i den vidunderlig skønne Sommeraften bragte os til Maalet«. Det følgende år blev Hostrup kaldet til præst i den nylig (1846) anlagte by Silkeborg, og i 1862 til slotspræst i Hillerød, hvor han virkede til sin afsked i 1881. Herefter bosatte ægteparret sig på Frederiksberg, hvor han døde i 1892, mens hun levede til 1903. De ligger begravet på Frederiksberg Kirkegård.

Den her omtalte vielse er interessant af to grunde. For det første synes det at have været den første vielse i Slotskirkens da 145årige historie; for det andet, fordi præsten, der

viede det unge par, var ingen ringere end Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, som altså var den første præst, der har forrettet en vielse i Frederiksberg Slotskirke.

Efter denne korte opvågning sov kirken trygt videre helt frem til foråret 1864, hvor der atter blev ringet til bryllup. Kirkebogen oplyser: »Den 24. Maj 1864: Arbejdsmand Lars Andersen, Menig ved 18de Infanteriregiment af Frederiksberg Slot, til Pigen Ellen Nielsdatter«. Som vielsessted er angivet: På Frederiksberg Slot. Dette betyder ikke *nødvendigtvis*, at vielsen er foregået i kirken; det kan have været i et andet lokale, men al sandsynlighed taler for kirken.

En anden usikkerhed med hensyn til Slotskirkens brug i disse år melder sig, når Louis Bobé i sin »Bogen om Frederiksberg Slot« skriver følgende: »Under de to slevigske Krigene var her Lasaret; i Maanederne April – Juli afgik ialt 23 saarede Underofficerer og Menige ved Døden«. Desuden henviser Bobé til Hist. Medd. om Kbh., V, 135, der angiver, at 23 sårede døde og blev begravet »fra Lasaretet på Frederiksberg Slot« i tiden 30. marts–25. juli 1864. Igen – som ved brylluppet i maj 1864 – er det naturligt at tænke sig, at disse 23 begravelser har fundet sted fra kirken, men noget afgørende bevis synes ikke at foreligge.

Det gør der til gengæld med hensyn til den nærmest følgende tid; under en større reparation af Frederiksberg Kirke i tiden 14. august – 27. november 1864 henlagdes dens gudstjenester og et antal kirkelige handlinger til Slotskirken, som nu kom til at opleve den travleste tid i sin historie. Frederiksberg Sogns kirkebøger – nu i Landsarkivet – oplyser nemlig, at i disse få måneder foregik der 60 vielser i Slotskirken, samt døbt 63 drenge og 69 piger. At vi er midt i en stærk patriotisk tid fremgår bl.a. af, at et af børnene i dåben fik navnet: Peter Wessel Torden-skjold Jensen!

Også Frederiksberg Kirkes konfirmationer var i dette efterår henlagt til Slotskirken; den 25. september konfirmeredes her 17 drenge og 19 piger, og den 2. oktober 15 drenge og 19 piger.

Medens det således har været ret let at fastslå, at gudstjenester, vielser, dåb og konfirmationer har fundet sted i Slotskirken i stort antal i efteråret 1864, forholder det sig betydelig vanskeligere med hensyn til begravelser. Kirkebøgerne oplyser nemlig *ikke*, hvor en begravelseshøjtidelighed har fundet sted, kun hvor den døde er jordfæstet. Men et notat i Frederiksberg Sogns kopibog for sognepræstens embedsbreve (1837–69) af 29. august 1864 gav formodning om, at også begravelser er foregået fra Slotskirken; brevet er stilet til: Hr. Excellence, Hr. Overhofmarskal, Generalmajor Oxholm, Stk. af Dbg. og Dbmd., Amaliegade 15, og det lyder: »En ung Mand her i Menigheden, som ved Døden er blevet berøvet en saare værdig og elsket Moder, har forespurgt, om det kan tillades, at hendes Liig paa selve Begravelsesdagen om Morgenen henflyttes til Frederiksberg Slots-capel, som Menigheden for Tiden benytter istedetfor sin under Reparation værende Kirke, og derfra Kl. 12 at føres til Graven. Jeg tillader mig derfor i Anledning af denne som lignende mulig forekommende Anmodninger, allerærbødigst at forespørge Deres Excellence, om en saadan Henflyttelse kan tillades eller ikke, for at jeg derom kan meddele vedkommende Underretning; og turde jeg maaske forvente, at Meddelelse derom maatte gives, om muligt, en af de første Dage, da den omhandlede Jordefærd ønskes at maatte finde Sted paa Fredag«.

Frederiksberg Præstegaard,
allerærbødigst
(Sign.) Peter Elias Hall.

Desværre har det ikke været muligt at finde svaret på denne ansøgning, men det må vist anses for at have været positivt, således at

forstå, at begravelsen virkelig har fundet sted fra Slotskirken – som den første i kirkens historie.

Som ovenfor nævnt angiver kirkebøgerne ikke stedet for en begravelsehøjtidelighed, men alligevel har det været muligt med sikkerhed at fastslå, at i hvert fald tre begravelser har fundet sted fra Slotskirken i denne periode, antagelig dog langt flere. Kort fortalt forholder det sig sådan: Frederiksberg Sogns kirkebog udviser i tidsrummet 14. august–27. november 1864 (altså de måneder, da Frederiksberg Kirke var lukket på grund af reparation) i alt 133 begravelser. Af disse var 17 averteret i Berlingske Tidende og som begravelsessted angivet dels Garnisons Kirke, dels Vor Frue Kirke, dels Frederiksberg Kirkes Kapel, som må formodes at være ligkapellet på selve kirkegården. Men for tre's vedkommende er angivet: Frederiksberg Slotskirke eller Kirken i Frederiksberg Slot. Disse tre må altså betragtes som sikre, men antagelig har der været en del flere, som blot ikke har været averteret i avisen, jfr. at kun de 17 af i alt 133 var averteret.

Døbefont? – og orgel?

Nu, da det med sikkerhed kan fastslås, at Slotskirken har været endog meget stærkt benyttet i året 1864, melder sig to spørgsmål, nemlig om døbefont og orgel. Sagen er jo nemlig den meget mærkelige, at Slotskirken aldrig før genindvielsen i 1932 har ejet en døbefont, vistnok en ret enestående situation i dansk kirkehistorie. Antagelig – antagelig, for intet kan siges med sikkerhed derom – har man lånt Frederiksberg Kirkes gamle døbefont, som var blevet tilovers, da kirken i 1862 fik skænket sin nuværende font. Ovennævnte gamle døbefont, som oprindeligt havde stået i Søllerødgaards Kapel, var i 1769 blevet skænket til Frederiksberg Kirke, hvor den gjorde tjeneste i næsten hundrede år – og vel

derefter blev sat på loftet. Nu kom den – formentlig – i brug igen, uden at man dog kan sige noget om, hvor i kirken den har været placeret – og hvilket dåbsfad, man har haft. Ved Slotskirkens genindvielse i 1932 skænkede Frederiksberg Kirke den skønne gamle døbefont til Slotskirken, og et ottekanteret dåbsfad i ciselert bronze, tegnet af arkitekt G. Pfaff og udført af ciselør Jetmar, blev taget i brug. Mærkelig nok anbragte man den fornemme døbefont næsten gemt væk, inde under prædikestolen, og først i 1949 fik den sin nuværende plads – i kirkens centrum.

Slotskirkens døbefont, oprindelig i Søllerødgaards Kapel fra 1745 til 1769, derpå skænket til Frederiksberg Kirke, fra 1932 i Slotskirken. – Fotografi af Ole Woldbye.

Det andet spørgsmål, der melder sig i forbindelse med de mange gudstjenester i Slotskirken i efteråret 1864, er dette: Hvilket orgel har lydt til salmesangen? Det har det berømte Compenius-orgel, som nu befinder sig i Frederiksborg Slotskirke i Hillerød. Hermed hænger det således sammen: Da Frederiksborg Slotskirke blev indviet i 1710, havde kirken – så vidt vides – intet orgel; det fik den først 4 år senere. Det var et ret lille og let transportabelt instrument, udført af en af tidens betydeligste orgelbyggere, Peter Petersen Botzen. Dette orgel blev senere – i 1794 – skænket til Blågårds Seminarium, hvorfra det i 1840 overførtes til den nu (i 1949) nedlagte Abel Cathrines Stiftelse. I vor tid er dette lille, fine instrument atter kommet til ære og – kongelig – værdighed, idet det nu befinder sig på Det kgl. danske Musik-konservatorium, hvor det indgår i undervisningen af de vordende organister.

Når Botzen-orglet dengang, altså i 1794, kunne undværes i Slotskirken, beroede det på, at kirken allerede tre år tidligere, altså i 1791, havde fået et nyt – og endnu fornemmere – orgel, nemlig det nu verdensberømte Compenius-orgel, bygget ca. 1610 af orgelbyggeren Esaias Compenius. Hidtil havde det stået i riddersalen på Frederiksborg Slot i Hillerød, hvor det fungerede som det, det egentlig var bygget til, nemlig som »danseorgel«.

Overførelsen til Frederiksborg Slotskirke var begrundet i en forventet glædelig begivenhed i den kongelige familie, idet kronprinsparret, den senere kong Frederik VI og dronning Marie Sofie Frederikke, ved denne tid håbede på en tronarving. Tanken har vel så været, at barnet skulle døbes i Frederiksborg Slotskirke og at Compenius-orglet skulle lyde ved dåben. Den 22. september 1791 fødte kronprinsessen en lille dreng, som dog til alles sorg døde allerede dagen efter fødslen. Men Compenius-orglet fik dog lov at forblive i Frederiksborg Slotskirke lige til kir-

Peter Petersen Botzen's orgel. Fra 1714 til 1794 i Frederiksborg Slotskirke. Fotografi af Vagn Maare.

Esaias Compenius orgel. Fra 1791 til 1868 i Frederiksborg Slotskirke.

ken blev rømmet i 1868, hvorefter det førtes tilbage til Hillerød, hvor det nu har sin plads i Slotskirken. Det var altså ved *dette* orgel med »Elfenbens, sølverne Piber saa smaa«, at drengen Adam Oehlenschläger legede organist, og det var dette orgel, der lød ved de mange gudstjenester, dåb, vielser og begravelser i efteråret 1864, da Slotskirken for en tid vågnede af sin »Tornerose-søvn«. Compenius-orglets næsten 80årige ophold i Frederiksberg Slotskirke blev antagelig orglets redning, idet den store brand på Frederiksborg Slot den 17. december 1859 som bekendt ødelagde det meste af slottet og dets inventar.

Om Frederiksberg Slotskirkes nuværende orgel vil der blive fortalt, når vi når frem til nutiden, men først skal vi gennem trange tider.

Fornedrelsens periode: 1869—ca. 1920.

Den, der i dag besøger Frederiksberg Slotskirke – »det fineste rum af sin art nord for Alperne« (Bobé) – vil have vanskeligt ved at forestille sig, hvordan kirken så ud i det, vi her har kaldt »fornedrelsens periode«. Vanskeligt er det også i dag at fatte, at denne »fornedrelse« kunne finde sted; men skuffelsen over nederlaget i 1864 og sorgen over tabet af Sønderjylland, samt landets armodstilstand, har nok på mange områder lammet tidens initiativ og fremsyn.

Alligevel kan det godt få en til at gyse, når man i en indberetning til Krigsministeriet (19.10.1867) om Frederiksberg Slots eventuelle anvendelse som officersskole læser disse linjer om Slotskirken: »Da Kirken er saa tarveligt udstyret, at kun de nøgne Vægge bliver tilbage, naar Prædikestolen, Maleriet

over Alteret samt Loftsmaleriet og Marmorgulvet borttages, har vi ikke taget i Betænkning at anvise Laboratoriet Plads i samme, hvortil Lokalet fortrinligt egner sig, da det er særdeles lyst, meget højt og fordelagtigt beliggende med Hensyn til den Brug, man kan gøre af de omliggende Lokaler. Det foreslaas at anvende det ved Siden af liggende Badeværelse (Dronning Caroline Mathildes) til Svovlbrinte Lokale og de oven over værende Kabinetter til Værelser for Læreren i Kemi«.

Helt så galt gik det dog heldigvis ikke, men det blev slemt nok endda. Det vil her føre for vidt at nævne alle detaljer i denne triste historie, kun de vigtigste skal omtales: Altertavlen, malet af Hendrik Krock, blev overladt til Sct. Pauls Kirke på Østerbro, prædikestolen, udført af Claus Harder, blev skænket til den nyopførte Emmauskirke (Diakonissestiftelsens kirke), Compenius-orglet leveret tilbage til Frederiksborg Slot, alterbordet nedtaget og et sølvkruifix samt to sølvlysestager overgivet til Amalienborg, hvorfra de siden førtes til Christiansborg Slot, hvor de menes at være gået til grunde under den store brand i 1884. Marmorgulvet og de 28 stolestader var tidligere blevet fjernet og oplagret, det første på Rosenborg Slot, de sidste på Christiansborg Slot, og i 1874 blev Officersskolens bibliotek anbragt i kirkerummet. Med vemod mindes man Oehlenschlägers: »Kirken sig aabner saa yndig og liden«!

Oprejsningens tid

Men det gør den nu igen – og det gik til på følgende måde: Hvem der først af alle fik *tanken* om, at Slotskirken skulle genskabes og tages i brug efter sin egentlige bestemmelse, kan næppe med sikkerhed siges. Til gengæld er det vist helt sikkert fastslået, hvem der først af alle *foretog* sig noget i sagen. Den tidligere chef for Hærens Officersskole

(1958–61), kammerherre, oberst N. E. Leschly, gør i sit afsnit i Slotskirkens jubilæumsbog (1960) opmærksom på denne sag. Han beretter her om den pensionerede kaptajn af Infanteriet, Andreas Nicolai Jørgensen, der helt alene gik i krig for en sag, der åbenbart var ham en hjertesag. Uden om alle myndigheder og personer skrev han helt privat et brev, dateret 19.2.1908, til kong Frederik VIII, hvori han dels ansøger om, at kirkerummet må føres tilbage til sin oprindelige skikkelse, dels tilbyder at hjælpe med ved fremskaffelsen af de 10–12.000 kr., som kaptajnen skønner, at sagen vil koste. Nå, helt alene stod kaptajnen dog ikke, for samtlige 10 gifte underofficerer på slottet støttede ham varmt.

Og hvad kom der så ud af det?

Ja, mens man – til nød – forstår de *militære* myndigheder, som i 1868 »svigtede« Slotskirken for andre formål, har man til gengæld meget svært ved at forstå de *kirkelige* myndigheder, som nu næsten på stribe afslører en

helt utrolig mangel på pietetsfølelse og kirkelig forståelse. Kaptajnens andragende gik naturligvis til udtalelse hos biskoppen og herfra til provsten for Frederiksberg Provsti og til sognepræsten ved Frederiksberg Kirke. Alle tre finder de »tanken i sig selv smuk« – og alle tre finder de derefter ud af, at sagen ikke har nogen større interesse. For dog at vise sin gode vilje tilbyder den ene, sognepræsten, at holde »lidt Foredrag, eller Bibellæsning for Slottets Beboere«, mens den anden, provsten, understreger, »at som Sogne- eller Distriktskirke vil Slotskirken være uden Betydning«, og foreslår, at »der kunde maaske nok optages et Arbejde nærmest i K.F.U.M.s Aand, men dertil behøves ingen Kirke, kun en Mødesal«. Den tredje af de ovennævnte, biskoppen, tiltræder i sin svarskrivelse til krigsministeriet disse synspunkter og finder det ønskeligt, »om der paa Slottet kunde findes en Mødesal, hvori Beboerne kunde samles om friere Foredrag, væsentligt, dog ikke udelukkende, af opbyggeligt Indhold«. At

Kirkerummet som bibliotek. – Fotografi fra 1925.

Kirkerummet som bibliotek. – Fotografi fra 1925.

krigsministeriet efter disse høje gejstliges udtalelser slutter sagen med at meddele kaptajn A. N. Jørgensen, at ministeriet ikke finder anledning til at foretage videre i sagen, kan vist næppe undre nogen.

Men – minsandten – om kaptajnen gav op! I december 1909 opsøger han personlig krigsministeren, og efter samtalen dér skriver han et nyt andragende, denne gang til krigsministeriet, hvori han nævner en række personer, som har udtrykt sympati for tanken, personer der omfatter, foruden ministeren selv, to generaler, to oberster, en oberstløjtnant (som tilmed er direktør i krigsministeriet), fire kaptajner, samt en række officerer og underofficerer af lavere grader. Denne gang kom-

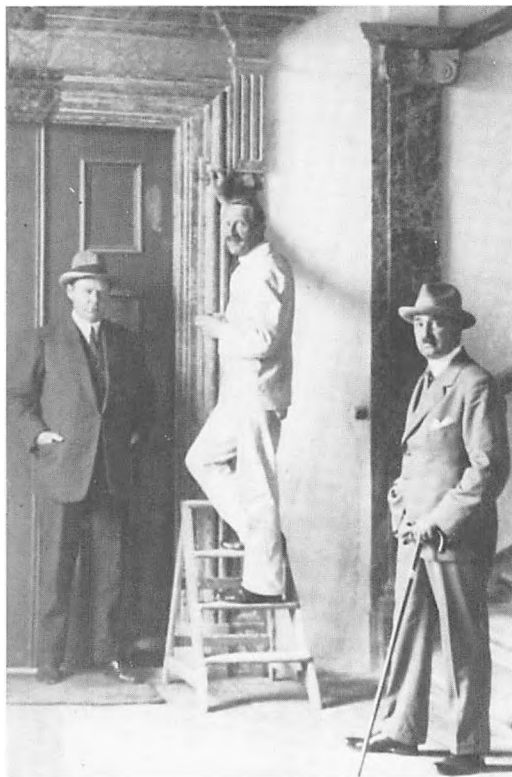
mer sagen dog til udtalelse hos chefen for Officersskolen, som imidlertid – næppe overraskende – dels henviser til de kirkelige myndigheders udtalelser, dels har en række praktiske indvendinger at fremføre.

Og dermed var sagen tabt – indtil videre. Kaptajn A. N. Jørgensen nåede ikke at se sin tanke ført ud i livet; han døde i november 1920 og blev begravet på Solbjerg Kirkegård, hvor hans grav desværre er sløjftet for to år siden. Her havde det ellers været på sin plads med en krans på Slotskirkens forestående jubilæumsdag. For vel led kaptajnen nederlag i sin kamp, men hans tanke levede dog videre – og da tidens fylde kom, blev tanken til handling.

»Genfødselsens« periode: ca. 1920–1932

Allerede inden kaptajn Jørgensens død havde en anden officer, nemlig oberst C. Anning-Petersen, chef for Hærens Officersskole 1915–1921, taget et vigtigt initiativ. Det smertede ham at se slottets smukke stuklofter og loftsmalerier forfalde som følge af brugen af gas og kakkelovne, og da 2. Bygningsdistrikt, under hvilket slottets vedligeholdelse sorterede, ikke havde midler til rådighed, fik han i 1918 dannet »Komitéen til Bevaring af Frederiksberg Slot«, som året efter udsendte et fornemt propagandaskrift »Bogen om Frederiksberg Slot«, skrevet af dr. phil. Louis Bobé og forsynet med et rigt billedmateriale. Det er dog bemærkelsesværdigt, at bogen, skønt den omhyggeligt skildrer også kirken, det »skønne og stilfulde Kirkerum (nu benyttet som Skolebibliotek)« ikke med en eneste sætning taler om muligheden for atter at gøre kirken til – kirke. Og noget egentligt resultat kom der ikke ud af komitéens anstrengelser.

Men allerede tre år senere – i efteråret 1921 – begyndte det endelig at lysne, idet Det særlige Bygningssyn nu erkendte, at noget måtte der gøres. Men stadig manglede der de nødvendige midler. Da omsider – og nok især på grund af visse kritiske røster, der krævede slottet overdraget til Indenrigsministeriet, da Krigsministeriet åbenbart ikke var i stand til at bevare slottet i sømmelig stand! – kom der gang i sagen og et omfattende restaureringsarbejde blev påbegyndt i 1923. Da der tillige på denne tid blev mulighed for at flytte Officersskolens bibliotek til andre lokaler, kunne restaureringsarbejdet især koncentreres om Slotskirken. Til at forestå og lede dette hele slottet omfattende restaureringsarbejde valgtes chefen for 2. Bygningsdistrikt, den unge ingeniørkaptajn, senere oberst, Niels Maare, et valg, som næppe kunne være gjort bedre. Med sin faglige dygtighed og sikre kunstne-

Kaptajn Niels Maare, t.h., på inspektion.

riske sans, forenet med en varm kærlighed til det gamle slot, genskabte kaptajn Maare, med uendelig tålmodighed, stykke for stykke det smukke rum. Han gik aldrig på akkord, nøjedes aldrig med den næstbedste løsning, derfor står Frederiksberg Slot – og især da Slotskirken – i dag og i tiderne fremover som et strålende vidnesbyrd om en mands livsværk. Men det var ikke et museum, han ønskede at skabe; hans tanker og ønsker gik ud på, at kirken skulle fungere, d.v.s. bruges til sit egentlige formål – som kirke.

Og her synes højere magter at have grebet ind, for netop i disse år arbejdede Frederiksberg Kirkes menighedsråd med planer om at opføre en ny kirke i sognet til aflastning af

Frederiksberg Kirke; den var planlagt at skulle ligge omtrent der, hvor nu Søndermark Krematorium findes. Men ak! – også her manglede man de nødvendige økonomiske midler. Men så opstod den tanke, at man skulle søge om at få overladt den nu snart færdigrestaurerede Slotskirke som distriktskirke for den vestlige og sydlige del af sognet, og et udvalg blev sat på opgaven. Ved dette udvalgs første møde, som fandt sted om aftenen den 31. januar 1927 i præstegården i Pileallé, kunne sognepræsten, senere provst, Johs. Engel give følgende oplysninger: »Forvarsministeriet havde tilladt, at Slotskirken maatte tages i Brug igen og anvendes til gudstjenesteligt og kirkeligt Brug overhovedet. Kirkeministeriet havde lovet at ville oprette et nyt Embede ved Frederiksberg Kirke med Slotskirken som særligt Arbejdsfelt. Der var sendt Andragende til Frederiksberg Kirkefond og til Frederiksberg Kommunalbestyrelse«. I samme møde vedtoges det at iværksætte en privatindsamling i sognet, for at man kunne have resultater at opvise over for de offentlige instanser, hvis bistand man søgte. Denne indsamling fandt sted i foråret 1929 og gav på en uge ca. 10.000 kr. – et anseligt beløb i 1929-kroner.

NB: Ejendommeligt nok bruger pastor Engel i ovenstående mødereferat betegnelsen »Forvarsministeriet«; dette blev imidlertid først oprettet den 1.10.1950 ved sammenlægning af Krigs- og Marineministerierne.

Når forhandlingerne med Krigsministeriet gik så relativt glat igennem, skyldtes det især to personers indsats, nemlig menighedsrådets dygtige og energiske formand i disse år, fru Annette Holstein, samt – og ikke mindst – chefen for Hærens Officersskole (1922–30) oberst E. Rønning, om hvem Berlingske Aftenavis skriver (23.10.1926): »Oberst Rønning har i denne Sag lagt en overordentlig paaskønnelsesværdig Interesse for Da-gen« – og fortsætter: »Egentlig havde Ober-

sten udkastet den smukke Tanke, at Slotskirken, naar den var færdigindrettet, kunde tages i Brug som almindelig frederiksbergsk Sognekirke, hvorved man maaske kunde undgaa Bygningen af en af de nye Kirker paa Frederiksberg. Men Tanken er vistnok atter opgivet – hovedsagelig paa Grund af den meget begrænsede Plads i den lille Kirke«.

Under alt dette skred restaureringen støt og roligt fremad, og den 9. marts 1928 modtog Ingeniørdirektionens 2det Bygningsdistrikt, hvis chef som nævnt var kaptajn Niels Maare, følgende skrivelse fra Det særlige Bygningssyn: »Det har været Det særlige Bygningssyn en virkelig Glæde at følge de Arbejder, der fra Distriktets Side i de sidste Par Aar er blevet iværksatte paa Frederiksberg Slot for at raade Bod paa den Mishandling, en Række af Slottets skønne gamle Rum unægtelig i Tidernes Løb har været udsat for. Disse Arbejder er saa at sige kulmineret i, at den smukke og interessante gamle Slotskirke efter at være ført tilbage til sin oprindelige Skikkelse nu vil blive anvendt efter sin Bestemmelse«.

P. S. V.

(sign.) M. Mackeprang

(C. M. C. Mackeprang var direktør for Nationalmuseet og formand for Det særlige Bygningssyn).

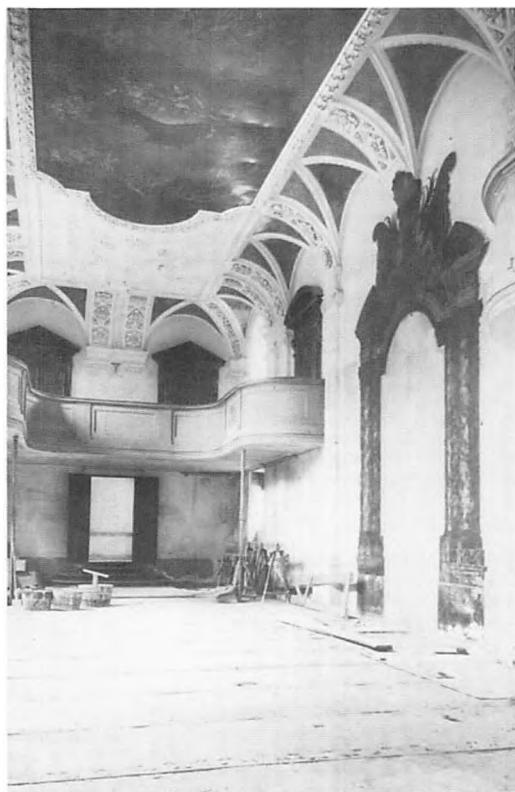
Problemer:

Helt så let og smertefrit, som læseren af det hidtil meddelte måske kunne få indtrykket af, forløb sagerne nu ikke. Som tidligere nævnt blev der sendt et andragende til Frederiksberg Kommunalbestyrelse om en bevilling til restaureringsarbejdet. Sagen blev behandlet i kommunalbestyrelsens møde den 1. juli 1929 og den næste dag bragte »Nationaltidende« følgende overskrift: »Voldsom radikal Modstand imod Frederiksberg Slotskirke«, og refererede det radikale medlems

indlæg således: »Vi kan i en rum Tid klare os med de Kirker, vi har her paa Frederiksberg. Men vilde det ikke være muligt, at Staten overtog denne Udgift? Det er jo Statens Bygning, og det var meget ejendommeligt at faa indrettet en Kirke i denne Kælder; thi det er jo Sandheden, at nogen Kirke er det ikke, men et gammelt Kælderrum ved Siden af Dronning Caroline Mathildes Badeværelse. Kirkelig set er det en Uting og kulturelt er det ligegyldigt«.

Trods denne salve endte det dog med, at de ansøgte 10.000 kr. blev bevilget – uden at nogen stemte imod. Og ved genindvielsen skænkede kommunalbestyrelsen Slotskirken de to smukke kandelabre, som endnu i dag flankerer kirkens alter.

Tre stadier i restaureringen.

Den nu færdigrestaurerede kirke. – Fotografi fra omkr. 1930.

Stukloftet og loftsmaleriet restaureres. – Fotografier fra 1926–29.

Slotskirkens loftsmaleri af Hendrik Krock. – Fotografi af Ole Woldbye.

Et problem af en helt anden art opstod, da man forsøgte i videst muligt omfang at få kirkens oprindelige inventar, der som tidligere nævnt blev spredt ved rømningen i 1868, ført tilbage til kirken. Med altertavlen, som i sin tid blev skænket til Sct. Pauls Kirke, gik sagen dog ganske let, idet menighedsrådet her med stor velvilje leverede tavlen tilbage til Slotskirken.

Vanskeligere blev det med prædikestolen, som tilmed var – og er – kirkens fornemste prydding. Den var i 1874 af dronning Louise blevet skænket til Emmauskirken, Diakonissestiftelsens nylig opførte kirke, hvor den – blidt sagt – ikke harmonerede med kirkerummet. Alligevel var man i Diakonissestiftelsens bestyrelse så glad for sin prædikestol, at alle ansøgninger om tilbagelevering til Slotskirken blev venligt, men bestemt afslået; man følte sig forpligtet over for dronningens gave. Der blev derfor fremstillet en nøje kopi, som derefter blev opstillet i Slotskirken. Men atter greb højere magter ind; under en privataudien hos kong Christian X omtalte professor, dr. theol. J. Oscar Andersen, sagen for kongen, som var Diakonissestiftelsens protektor. Hvad der internt skete, ved vist ingen nulevende, men det ydre resultat blev da lykkeligvis, at Slotskirkens skønne og ædle prædikestol kom tilbage og kopien opstillet i Emmauskirken, en løsning som vist må siges at være til ære for begge parter.

Det vil her føre for vidt i enkeltheder at beskrive, hvorledes det lykkedes kaptajn Maare stykke for stykke at bringe næsten alt kirkens oprindelige inventar tilbage, men omsider oprandt den dag, da han kunne melde: Opgaven løst, eller som Berlingske Tidende udtrykte det den 20. januar 1928: »Og inden længe kan vi da gaa til Gudstjeneste i den lille Slotskirke, hvor alt vil være som paa Frederik den Sjettes Tid«.

Endnu manglede der dog tre ting: Et orgel, en døbefont – og en præst.

Hvad orgel angår, kunne man måske nok

Slotskirkens prædikestol fotograferet under dens ophold i Emmauskirken.

have fået kirkens første orgel, det lille Botzen-orgel, som tidligere er omtalt, tilbage, men det skulle i så fald underkastes en kostbar istandsættelse – og det var der ikke penge til. Man måtte derfor nøjes med et lille harmonium – indtil videre.

Med hensyn til døbefont var man betydelig bedre stillet, idet Frederiksberg Kirkes menighedsråd som før nævnt generøst skænkede sin gamle Søllerødgaard-font til Slotskirken, hvor den i tid og stil passer ind, som var den oprindelig skabt til denne kirke.

Og så manglede man da blot at vælge en præst. Men først skulle embedet jo oplås. I Frederiksberg Kirkes menighedsråd, som skulle vælge den første præst til Slotskirken, var der fuldstændig enighed om, at Slotskirken burde udskilles som et selvstændigt sogn

Slotskirkens prædikestol, skåret i 1710 af hofsnedker Claus Harder. – Fotografi af Lennart Larsen.

med sin egen sognepræst. Uheldigvis havde Kirkeministeriet en anden opfattelse, nemlig den, at Slotskirken skulle have status som distriktskirke for en del af Frederiksberg Sogn, og den nye præst ansættes som 2. residerende kapellan ved Frederiksberg Kirke, men med slotsdistriktet som sit særlige virkeområde. Denne »ordning« har nu fungeret i 50 år; men nu synes det at lyste, idet Slotskirken efter alt at dømme fra og med sin jubilæumsdag den 24. januar 1982 vil få status som sognekirke.

Tilbage til præstevalget; på sit møde den 1. december 1931 indstillede menighedsrådet med 11 stemmer af 15 den 53årige sognepræst ved Høje Taastrup Kirke, Søren Christian Borresen, som Slotskirkens første præst i

dens nyere historie. På samme menighedsrådsmøde besluttedes det eenstemmigt at indstille til Krigsministeriet, at kaptajn Niels Maare blev tilsynsførende ved Slotskirken, altså kirkeværge, en stilling som kaptajnen, senere oberst Maare varetog til sin død den 22. maj 1967, hvorefter Slotskirkens menighedsråd eenstemmigt valgte hans søn, arkitekt Vagn Maare til denne ærefulde stilling.

Så var alt klart til genindvielsen og den 22. januar 1932 kunne Berlingske Tidende meddele: »Frederiksberg Slotskirke indvies paa Søndag«, og mandag den 25. januar bragte bladet den skildring af selve indvielsen, som indleder dette skrift.

Og hermed begynder så i egentlig forstand Frederiksberg Slotskirkes historie i nyere tid.

Slotskirken set mod nord. – Fotografi fra omkr. 1945.

Den folkekirkelige periode: 1932–1982

Skønt slotskirken som tidligere omtalt ikke fik status som sognekirke, men kun som distriktskirke, fungerede den dog fra nu af »rent praktisk som sognekirke nummer 10 på Frederiksberg«. (N. J. Rald). Den første sag, der herefter skulle løses, var oprettelsen af eget menighedsråd for slotsdistriktet. Valget til dette kirkens første menighedsråd fandt sted i marts måned og den 1. april holdt det nye råd sit første møde.

Valgte var følgende:

Overretssagfører A. S. Blokmann, Asmusens allé 3.

Formand Chr. Berthelsen, Roskildevej 37.

Fru Margrete Bonnevie, Rahbeks allé 21.

Bestyrer J. Hanssen, Pelargonievej 11.

Prokurist Chr. Hee, Brøndsteds allé 7.

Overgartner J. V. Irgens-Møller, Frederiksberg Have.

Fru Kirstine Jørgensen, S. Fasanvej 60.

Stabssergent L. F. H. Poulsen, Frederiksberg Slot.

På rådets første møde valgtes overretssagfører Blokmann eenstemmigt til formand. Til kirkeværge valgtes – ligeledes eenstemmigt – ingeniørkaptajn Niels Maare, der, som tidligere nævnt, af Krigsministeriet var udpeget som tilsynsførende.

Den første større sag, det nye råd måtte søge at løse, var spørgsmålet om et eget menighedshus. Hidtil havde man anvendt nogle ikke særlig velegnede lokaler i huset på Roskildevej nr. 41, men allerede i foråret 1932 begyndte man en indsamling til fordel for eget hus. En grund blev købt på Magnoliavej; den 16. juni 1935 nedlagdes grundstenen og søndag den 17. november samme år indviede provst Hans Koch det nye menighedshus. I de følgende år blev huset rammen om mange slags aktiviteter, hvor man samledes til møder, foredrag og bibeltimer. I kælderen indrettedes spejderlokaler, og i lille sal samledes K.F.U.M. og K.er, samt diverse studiekredse.

Slotskirkens menighedshus på Magnoliavej 9. – Fotografi af Vagn Maare.

Store sal fyldtes mandag og torsdag eftermiddag med konfirmander og om søndagen holdtes her søndagsskole, i mange år ledet af bestyrer J. Hanssen. I lejligheden på 1. sal blev det efterhånden tradition, at her boede Slotskirkens kirketjener, som samtidig havde tilsyn med huset.

Gennem alle årene har huset på Magnoliavej 9 haft to store vanskeligheder at kæmpe med, dels sin beliggenhed, dels sin økonomi. Det første hænger sammen med distriktets »geografi«, delt som det jo er af de to store parker, Frederiksberg Have og Søndermarken. Husets beliggenhed *kan* under disse betingelser kun blive dårlig, d.v.s. nogle vil altid have langt dertil, uanset *hvor* man så havde lagt det. Derved er der altså intet at gøre. Men også økonomien var gennem årene et problem, idet huset kun havde de indtægter til vedligeholdelse, som gode mennesker skænkede det. Dette sidste er der dog nu rådet bod på, idet menighedshuset fra 1980 er overgået til folkekirkeligt eje og dermed er kommet på den kirkelige ligning, som det er almindeligt andre steder. Samtidig har huset gennemgået en omfattende restaurering, så det om kort tid vil frembyde betydelig bedre betingelser for det kirkelige arbejde.

Men tilbage til selve kirken. Som tidligere nævnt måtte man her i de første år nøjes med et harmonium i stedet for det orgel, som man desværre manglede penge til. Men den 10. januar 1934 kunne pastor Borresen oplyse, at han fra en anonym giver havde modtaget løfte om det beløb, som et orgel ville koste. Giveren var som sagt anonym, men nu kan det vist godt røbes, at der i mange år på orglets sokkel har siddet en lille sølvplade med inskriptionen: Skænket 1934 af Direktør August Valbjørn. Orglet er bygget af firmaet Th. Frobenius og Co.; den smukke barokfacade er tegnet af arkitekt C. J. Tidemand-Dal og billedskærerarbejdet er udført af billedhugger Alfred Frederiksen. Det skal her tilføjes, at orglet nu trænger til en større restaurering, og at man i anledning af kirkens jubilæum håber på at få midler dertil. Slotskirkens organist fra genindvielsen i 1932 var K. Lindhart, men hans tjenestetid blev kort, idet han døde allerede i 1935. Mellem de 67 ansøgere til den ledige stilling valgte menighedsrådet derefter organist C. C. Gad, som kom til at virke her i 22 år; han døde i 1957. Herefter valgte rådet eenstemmigt kirkens nuværende organist, docent ved Musikkonserveriet, Jørgen Berg.

Organist, docent Jørgen Berg ved Slotskirkens nuværende orgel. – Fotografi af Carlo Madsen.

Nu da tiden – *formentlig* – er inde til, at Slotskirken bliver selvstændig sognekirke, kan det måske være rimeligt her at minde om, at tanken og ønsket herom langt fra er af nyere dato. Allerede i 1936 indgav menighedsrådet et andragende herom til Kirkeministeriet, men til trods for at både biskoppen og provst Engel varmt anbefalede sagen, mente ministeriet sig ikke i stand til på det foreliggende grundlag o.s.v..

Næste forsøg blev gjort i 1948 i forbindelse med pastor Borresens afgang; menighedsrådet ønskede embedet opløst som en sognepræstestilling, da man mente, at det ville betyde flere kvalificerede ansøgere at vælge imellem. Det er denne ansøgning, provst Rald hentyder til, når han i »Frederiksberg gennem Tiderne«, XIII, 1970, skriver følgende: »Om Slotskirken nogen sinde bliver sognekirke, skal jeg ikke kunne sige. Jeg mener, at jeg for mange år siden ekspederede en ansøgning herom til kirkeministeriet, men jeg mener tillige at kunne huske, at den ikke blev besvaret«. Så mærkelig det end kan lyde, var det *ikke* provstens hukommelse, der svigtede; svaret er ikke kommet endnu.

Det er det heller ikke på den næste ansøgning, menighedsrådet indsendte – denne gang også i forbindelse med præsteskitte, nemlig ved pastor Stubbs afgang i 1977. Trods alle disse skuffelser fortsatte menighedsrådet ufortrødent sine anstrengelser, som nu – forhåbentlig – belønnes med, at Slotskirken kan fejre sit 50 års jubilæum som sognekirke.

Sammen med kirkeministeriets afslag på menighedsrådets ansøgning af 1936 om sogneudskillelse fulgte også afslag på ansøgningens andet punkt, nemlig om ansættelsen af en hjælpepræst. Men tre år senere, altså i 1939, gik det bedre; da ansattes cand. theol. B. J. Petri, som forblev i stillingen til 1942, da han afløstes af pastor Immanuel Rasmussen. Han efterfulgtes i 1946 af pastor J. P. Johan-

nes Jensen, som forlod Slotskirken i 1948 – samtidig med pastor Borresen, hvis personlige hjælpepræst han var.

Om pastor Borresens virke ved Slotskirken, og om de særlige forhold under den tyske besættelse, skriver oberst Maare i Slotskirkens jubilæumsbog (1960): »Pastor Søren Borresen samlede hurtigt en stor og trofast Menighed, der ofte kun med Møje kunde rummes i det skønne Slotskapel. Begyndelsen af Besættelsestiden forløb uforstyrret, men den 29. August 1943 besattes Slottet af den tyske Værnemagt og Pastor Borresen maatte gennemføre Gudstjenesten i Overværelse af en Kontrollant fra Besættelsesmagten, der skulde overvåge, at Prædike-
nen ikke fik politisk Indhold. Kirkegængerne maatte passere Vagten paa Vej til Kirken. Den følgende Søndag overværede ca. 200 internerede Officerer og Elever Gudstjenesten, der i den følgende Tid fortsattes uden det militære Islæt.

Paa Kong Christian X's Fødselsdag den 26. september 1943 blev selve Slottet rømmet af Tyskerne. Det blev en skøn Dag for Kirkegængerne, der stadig skulde passere Vagten, hvorfra de atter kunde se Dannebrog vaje over Slottet. Gudstjenesten blev i høj Grad præget af denne glædelige Oplevelse.

I den følgende Tid indfandt Besættelsesmagten sig et Par Gange paa Slottet, den ene Gang for at søge efter Vaaben. I Kirken blev Alterbordet flyttet ud under Eftersøgningen uden at give et Resultat, da Vaaben selvsagt var skjult paa bedre Maade.

Ved Officersskolens Genoprettelse den 1. 11. 1945 holdt Pastor Borresen en meget smuk Gudstjeneste for Skolens Personel og Elever. Den 13. Marts 1949 indsattes Pastor Erik Stub som Slotskirkens Præst og tillige som Præst for Officersskolen, og Slotskirken kom fra nu af ind i Officersskolens daglige Liv«, slutter oberst Maare.

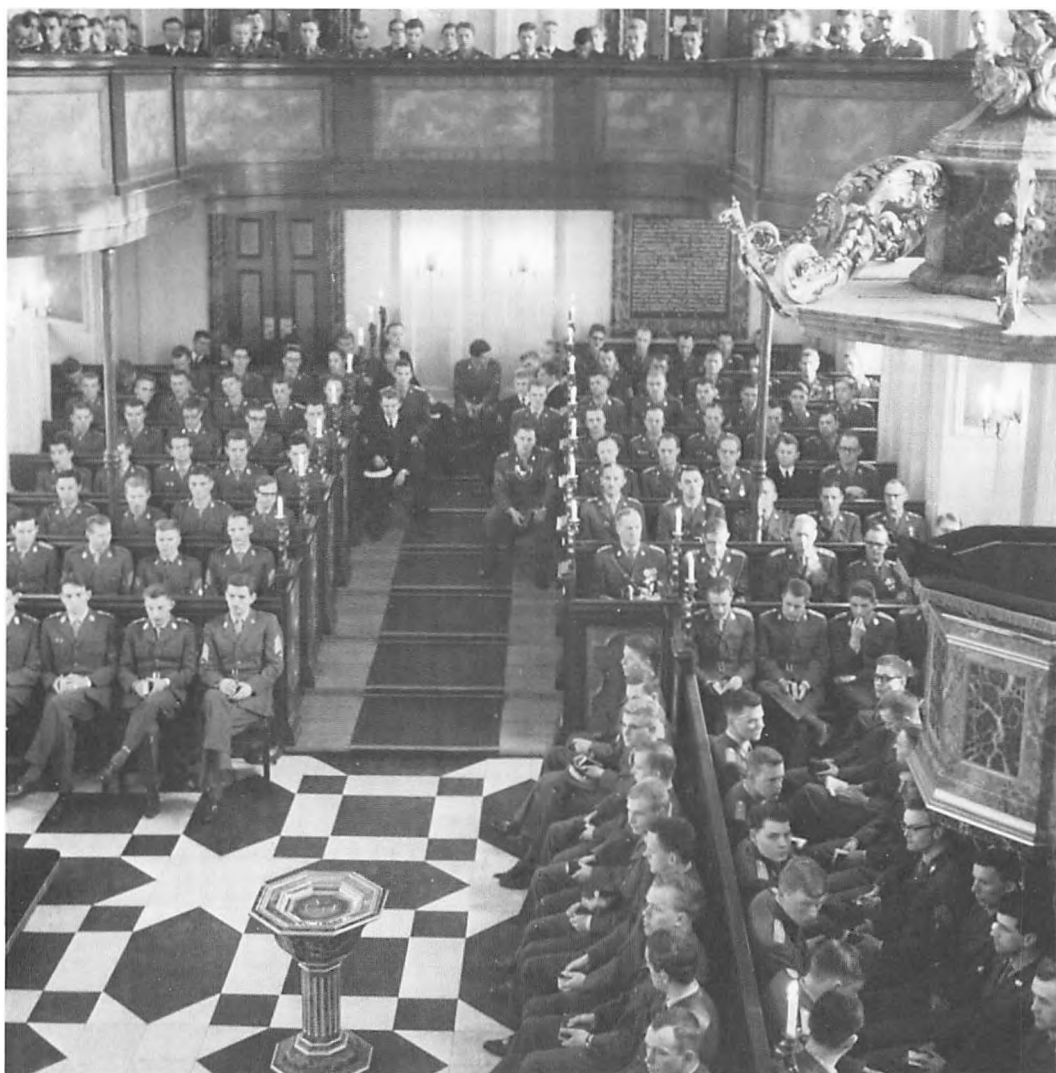
I foråret 1948 faldt pastor S. Borresen for aldersgrænsen efter 18 års tjeneste ved Slotskirken. Han blev ved sin afsked hyldet ved en smuk fest i Frederiksberg Kirkes menigheds- hus, hvor provst Engel holdt festtalen.

Samme efterår opstod ledigt – endnu engang *ikke* som sognepræsteembede, men med følgende ordlyd: »Embedet som 2. residerende Kapellan ved Frederiksberg Kirke (Præst ved Frederiksberg Slotskirke). Dette Embede lønnes med 4.740 Kr. aarlig o.s.v.« Nogle dage senere kom følgende tilføjelse til opslaget: »Den, der kaldes til dette

Embede, skal være pligtig at afholde en maa- nedlig Gudstjeneste for Hærens Officerssko- le efter nærmere Aftale med denne Skole«.

Om det nu var den svimlende gage, der trak, eller muligheden for et spændende samarbejde med Officersskolen, kan man jo ikke vide, men der meldte sig i hvert fald 36 ansøgere, blandt hvilke menighedsrådet med 9 stemmer af 11 valgte undertegnede, den- gang 36 år og kaldskapellan ved Frederiks- berg Kirke.

Det var den daværende chef for Officers- skolen, oberst V. L. Hvalkof, der havde fået

En tidlig mandag morgen i Slotskirken.

ovenstående supplement til opslaget indføjet, og med ham – og ligeledes med de følgende chefer, samt stab og kadetter – begyndte nu et samarbejde, som i hvert fald for præsterne har været til den allerstørste glæde og opmuntring.

Gudstjenesterne for Officersskolen blev normalt holdt en tidlig mandag morgen efter paraden i slotsgården, samt i forbindelse med højtiderne og de nationale festdage som f.eks. 5. maj. Noget ganske særligt ved disse gudstjenester var den fuldtonende salmesang; det påstås, at der var mennesker, der henlagde deres morgentur til bakketoppen for ude fra haven at lytte til de mange unge mandsstemmer. Et helt specielt udtryk for samvirket med Officersskolen frembød Slotskirkes 250 års jubilæum den 31. august 1960. Men herom siden.

I foråret 1954 foreslog provst Rald, at der blev ansat en hjælpepræst ved Slotskirken med den særlige opgave at betjene de fem nye højhuse på Borgmester Fischersvej, som rummede over tusind beboere. Valget faldt på cand. theol. Christian Emil Brunaa Jeppesen og den 27. juni 1954 blev han, sammen med seks andre teologiske kandidater, ordineret i Frederiksberg Slotskirke af biskop, dr. theol. H. Fuglsang-Damgaard, ved den første ordination i kirkens historie.

Året 1957 blev et begivenhedsrigt år for Slotskirken; for det første fejredes kirkens 25 års jubilæum ved en festgudstjeneste den 27. januar, hvor kirkens første præst i nyere tid, pastor Søren Borresen, og pastor Erik Stub prædikede. Samme aften holdtes en fest i menighedshuset på Magnoliavej, hvor oberst Maare fortalte om Slotskirkes »genskabelse« for de 25 år siden og pastor Borresen causerede muntert og alvorligt om de forløbene 25 år.

Samme dag, altså den 27. januar 1957, udkom det første nummer af »Frederiksberg

Slotskirkes Blad«, i form og indhold som et tidsskrift på 16 sider – senere udvidet til 24 sider.

Men den glædeligste begivenhed i 1957 blev dog indvielsen af Slotskirkes første menighedsbørnehave, »Søndermarken«, ved foden af højhusene på Borgmester Fischersvej. Den 1. juli kunne børnehaven modtage de første børn og den 27. august blev den officielt indviet af den daværende borgmester Aksel Møller. Til at lede børnehaven valgte menighedsrådet eenstemmigt børnehavelærerinde Else Olsen, som altså i sommeren 1982 kan fejre sit 25 års jubilæum sammen med børnehaven.

Borgmester Aksel Møller ved børnehaven »Søndermarken«s indvielse den 27. august 1957.

Det viste sig imidlertid ret snart, at denne dog ret store børnehave med sine 68 børn fordelt på fire afdelinger, ikke var i stand til at dække behovet, og man besluttede derfor at opføre endnu en menighedsbørnehave med plads til ca. 20 børn på den ret store grund. Den fik naturligvis navnet »Nymarken« og til leder valgte menighedsrådet, atter eenstemmigt, børnehavelærerinde Gunver Kielberg, og den 1. juli 1968 blev børnehaven indviet.

Kong Frederik IX's besøg på Officersskolen den 2. juni 1959; kongen ledsages af skolechefen, kammerherre, oberst N. E. Leschly.

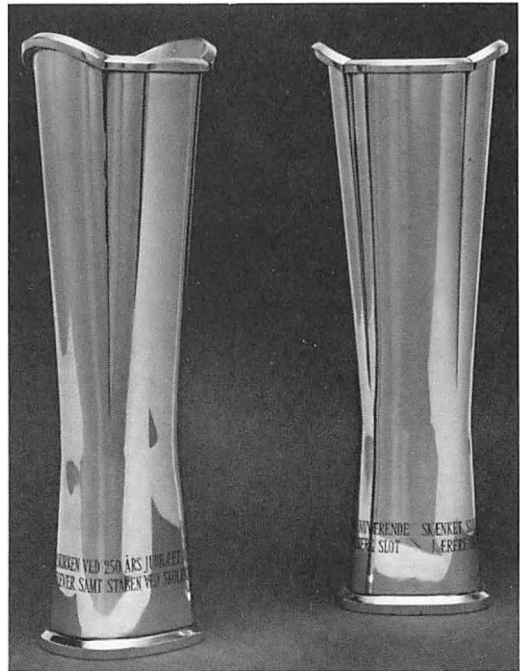
Kong Frederik IX's besøg i Slotskirken den 2. juni 1959. Fra venstre ses: Oberst N. E. Leschly, oberst Niels Maare, kong Frederik IX, pastor Erik Stub og oberst V.L.U. Gyth.

I sommeren 1959 fik Frederiksberg Slot – og Slotskirken – kongeligt besøg, idet kong Frederik IX den 2. juni inspicerede Hærens Officersskole. Ud over det faglig-tjenstlige var der sat tid af til et besøg i Slotskirken, hvor oberst Niels Maare og pastor Erik Stub tog imod. I undertegnedes erindring står især en munter ordveksling mellem Majestæten og oberst Maare angående marmorgulvet, som syntes at forvirre Kongen, hvorfor oberst Maare forklarede: »Jo, Deres Majestæts undren er naturlig nok: det er det samme mønster som i »Kuppelsalen« på Fredensborg Slot, men blot – om jeg så må sige – med modsat fortegn; hvad her er hvidt er på Fredensborg sort – og omvendt«. Kongen syntes at ånde lettet op.

Slotskirken fylder 250 år

Med året 1960 indtraf den hidtil største begivenhed i Frederiksberg Slotskirkes nyere historie – nemlig kirkens 250 års jubilæum. På selve festdagen, onsdag den 31. august, skrev Dagens Nyheder: »Den 31. august 1710 – tolvte søndag efter Trinitatis – overværede kong Frederik den Fjerde og dronning Louise indvielsen af Frederiksberg Slotskirke, hvor kgl. confessionarius og hofpræst, dr. theol. Peder Jespersen, holdt en prædiken – som altid meget god og opbyggelig«. I dag – 250 år efter – vil kong Frederik den Niende indfinde sig kl. 10 i formiddag til jubilæums-gudstjenesten i samme kirke, hvor Københavns biskop, dr. theol. H. Fuglsang-Damgaard, prædiker, og Københavns Drenge- og Mandskor synger påhørt af en lang række indbudte gæster fra kongehus, regering, forsvar samt kommunale myndigheder og gejstlighed«.

Forud for selve festdagen var der naturligvis gået en lang række forberedelser og her kom det nære samarbejde, der var opstået mellem kirken og officersskolen til fuld ud-

Officersskolens gave ved Slotskirkens 250 års jubilæum, to skønne sølvvaser til altret.

foldelse. På selve festdagen overrakte skolechefen, oberst N. E. Leschly, kirken to skønne og vægtige sølvvaser som gave fra stab, lærere samt nuværende og tidligere elever på officersskolen. Også et nyt altertæppe med Frederik IV's monogram i guldbroderi, tegnet og broderet af Asta Bønnelycke, blev denne dag taget i brug. Desuden havde Sparekassen »Bikuben« givet et tilskud til istandsættelse af kirkens klokker, så disse – efter mere end hundrede års tavshed – kunne byde Majestæten velkommen og fremover kalde til gudstjeneste hver søndag. I anledning af jubilæet udgav menighedsrådet et smukt og fyldigt festskrift, redigeret og skrevet af oberst Niels Maare, med bidrag af oberst N. E. Leschly og pastor Erik Stub. I sin anmeldelse af bogen skrev Berlingske Tidende bl.a.: »I det meget interessante afsnit om historien, der knytter sig til slot og kirke, skildrer oberst Maare en række smukke og betagende enkeltheder fra den kongelige families hverdag.

Slotskirkens præstehistorie skrevet af pa-

stor Erik Stub og oberst Leschlys bidrag om skolen og kirken er lige saa underholdende og interessant som bogens første afsnit, men festskriftet om Frederiksberg Slotskirke paa kalder sig interesse, ikke blot hvad indhold angaar, ogsaa bogens ydre placerer den i en klasse for sig selv.

En gang om aaret vælger kloge bogfolk bøger ud som repræsentanter for dansk boghaandværks fornemste kunnen. Denne bog hører utvivlsomt med blandt det bedste, der kan præsteres herhjemme. Titelbladet er klassisk rent, papiret fint og fornemt, format, typografi og tryk formfuldendt, og en meget dygtig fotograf, Ole Woldbye, har forsynet bogen med ypperlige fotografier. Det er en meget fin og værdig bog af indre som af ydre«.

Om forløbet af selve festgudstjenesten den 31. august 1960 skrev Berlingske Aftenavis samme dag: »Ved en smuk og stilfuld højtidelighed markeredes i formiddags ved en festgudstjeneste 250 aars dagen for Frederiksberg Slotskirkes indvielse. Levende lys flankerede sammen med kadetter fra de tre værn midtergangen, hvor kongen præcis kl. 10 blev hilst af præsterne fra Frederiksberg og en lang række indbudte gæster.

I slotsgaarden var Kongen blevet modtaget af kirkens værge, oberst Niels Maare, samt officersskolens chef, oberst, kammerherre Niels Erik Leschly, og slotsprædikant Erik Stub. Her blev ogsaa biskop Fuglsang-Damgaard modtaget, før følget begav sig ind i kirken.

Organist Jørgen Berg indledte festgudstje-

Festgudstjenesten på 250 årsdagen for Slotskirken indvielse, den 31. august 1960. I forgrunden: Kong Frederik IX, overfor: Sognepræst ved Frederiksberg Kirke, dr.theol. Niels Nøjgaard og provst N. J. Rald. Foran altret, fra venstre: Pastor Erik Stub, biskop, dr. theol. H. Fuglsang-Damgaard og pastor Arne Bechmann Nissen.

nesten med Niels W. Gades festpræludium over *Lover Den Herre*, hvorefter biskop Fuglsang-Damgaard under korets og menighedens medvirken fremførte introitus. Han lyste velsignelsen og kor og menighed sang responsorium, hvorunder salmen *Kirken Den Er Et Gammelt Hus* lød under de skønne hvælvinger.

Senere prædikede biskoppen, og slotspræst Erik Stub fortalte i korte træk om kirkens historie. Københavns drenge- og mandskor under ledelse af mag. art. Niels Møller medvirkede ved hele festgudstjenesten, der sluttede med postludium af J. S. Bach, *Toccat* og fuga i d-mol.

Til stede ved festgudstjenesten saas en lang række repræsentanter for civile og militære myndigheder med de tre værnschefer i spidsen«.

I anledning af jubilæet og som en fin påskønnelse af oberst Niels Maares store indsats for bevarelsen af slottet og kirken behagede det Majestæten at tildele ham Den kgl. Belønningsmedalje i guld og med krone, en værdig afslutning på en stor og smuk festdag.

At der også foregik andet i kirken i dette jubilæumsår fremgår af kordegnens statistik for året 1960: I Frederiksberg Slotskirke blev i årets løb viet 57 brudepar, døbt 86 børn, konfirmeret 149 drenge og piger; altergæsternes antal var 2084.

2. Pinsedag, den 11. juni 1962, var Slotskirken atter rammen om en smuk fest; på denne dag holdt den nye biskop over Københavns Stift, Willy Westergaard Madsen, ordinationsgudstjeneste i Frederiksberg Slotskirke. Blandt ordinanderne var cand. theol. Niels Bo Jacobsen, som den 24. juni indsattes som hjælpepræst ved Slotskirken efter pastor Arne Bechmann Nissen, der kort tid forinden var blevet præst ved Godthåbskirken. Mellem ordinanderne var også den nuværende formand for Den danske Præsteforening, domprovst i Roskilde, Karen Horsens.

Året 1963 indledtes med kongeligt besøg; den 21. januar var daværende kronprins Konstantin af Grækenland Officersskolens gæst. Efter at have overværet en forelæsning i Riddersalen om officersuddannelsen i Danmark beså kronprinsen slottet og herunder naturligvis kirken. Rundvisningen sluttede med, at der blev serveret champagne i »Prinsessernes Pandekagekøkken« – og dagen efter proklameredes – meget apropos – kronprinsens forlovelse med prinsesse Anne Marie.

Samme år, nemlig den 26. august 1963, holdtes atter en jubilæumsgudstjeneste i Slotskirken, denne gang i anledning af Hærens Linieofficersuddannelses 250 års jubilæum. I gudstjenesten deltog kong Frederik, arveprins Knud og prins Viggo. Prædikant var biskop W. Westergaard Madsen, og oberst Mogens Rosenløv forelæste om officersuddannelsen gennem 250 år.

I efteråret 1964 forlod pastor Niels Bo Jacobsen Slotskirken for at tiltræde stillingen som seminarieadjunkt ved Frederiksberg Seminarium. Hans efterfølger blev pastor Halvor Sønderkov, som blev indsat den 12. september 1965 og virkede ved Slotskirken, til han døde ganske pludseligt den 12. februar 1971, 67 år gammel.

Efter pastor Sønderkovs død nedlagde kirkeministeriet stillingen som hjælpepræst ved Frederiksberg Slotskirke, men bestemte samtidig, at den kommende kaldskapellan ved Frederiksberg Kirke skulle varetage en del af arbejdet i Slotskirkens distrikt. Den nye kapellan blev pastor Margrete Auken, som blev indsat som præst ved Frederiksberg Kirke den 28. april 1972 og i Slotskirken den 4. juni samme år. Den ovenfor skitserede ordning fungerer stadig, men vil naturligvis blive ændret, når Slotskirken ved sit 50 års jubilæum forventeligt vil blive omdannet til et selvstændigt sogn og den vestligste del af distriktet overgå til Flintholm sogn.

Den 22. maj 1967 døde oberst Niels Maare og blev begravet fra Frederiksberg Slotskirke den 26. maj.

Søndag den 4. maj 1975 fejredes 30 års dagen for befrielsen med en festgudstjeneste i Slotskirken. Før gudstjenesten gav Falster-ske Fodregiments Musikkorps koncert i slotsgården, ligesom det medvirkede under selve gudstjenesten i kirken.

Søndag den 9. oktober 1977 holdt pastor Erik Stub sin afskedsprædiken – efter 28 års tjeneste ved Frederiksberg Slotskirke.

Når der herefter kom til at gå så lang tid, før embedet igen blev besat – næsten et år – skyldtes det, at menighedsrådet atter en gang ville forsøge at overtale kirkeministeriet til at oprette et selvstændigt sogn; man ville gerne kunne opslå embedet som et sognepræste-embede i stedet for den i længden uholdbare ordning, hvor præsten ved Slotskirken er 2.

residerende kapellan ved Frederiksberg Kirke med Slotskirkens distrikt som sit særlige arbejdsområde. Men heller ikke denne gang lykkedes anstrengelserne og embedet blev opslået »som sædvanlig«.

Blandt de 7 ansøgere til embedet var præst ved Davidskirken, Carl Michael Petersen, 57 år, som under pastor Stubs tjeneste som felt-præst på Cypren i vinterhalvåret 1970–71 havde vikarieret ved Slotskirken. Med 7 af 11 stemmer valgte menighedsrådet pastor Carl Michael Petersen til præst ved Slotskirken, hvor provst Ove Berg indsatte ham ved høj-messen den 29. oktober 1978.

Imidlertid fortsatte menighedsrådet sine anstrengelser for at få Slotskirken omdannet til sognekirke – og nu synes det som nævnt virkelig at lysne.

Det vil i så fald blive den bedste gave, Slotskirken kan modtage på sin 50 års jubi-læumsdag den 24. januar 1982.

Frederiksberg, d. 8. august 1981

Erik Stub

SØREN CHRISTIAN BORRESEN, født 1878, cand. theol. 1901, residerende kapellan ved Sct. Lucas Kirke 1908, sognepræst sammesteds 1914, sognepræst ved Høje Taastrup Kirke 1926, præst ved Frederiksberg Slotskirke 1932. Udgivet 1922: »Det redelige Sind«, prædikener, 1948: »Bered Herrens Vej«, prædikener. Blev pensioneret 1948 og døde 1967.

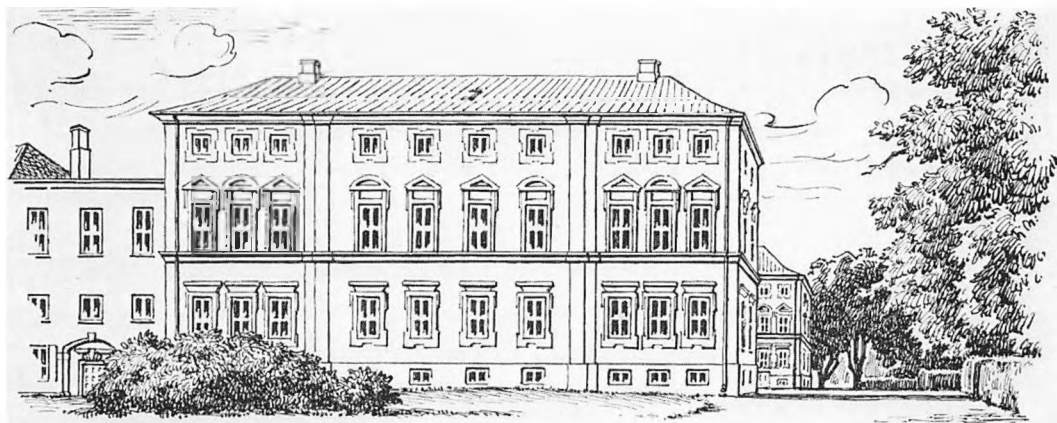
ERIK STUB: født 1912, cand.theol. 1944, hjælpepræst ved Rødovre Kirke 1944, kaldskapellan ved Frederiksberg Kirke 1946, præst ved Frederiksberg Slotskirke 1949. Tillige timelærer ved Frederiksberg Gymnasium 1948–70, udsending til Norge for Dansk Kirke i Udlandet 1945–70, feltpræst ved 1. Sjællandske Brigade 1960–69 og ved Østre Landsdelskommando 1969–76, feltpræst ved de danske styrker på Cypern 1970–71. Skrevet bl.a.: »Nogle I lofprædikanter med Tilknytning til Frederiksberg Slotskirke«, 1960, og »Feltpræsten ved FN-styrker« i værket: »Danmark i FN's Fredsstyrke«, 1976. Pensioneret 1977.

CARL MICHAEL PETERSEN: Født 1921, cand.theol. 1957, sognepræst for Fensmark og Rislev menigheder 1958, residerende kapellan ved Sct. Markus Kirke, Frederiksberg, 1968, residerende kapellan ved Davids Kirke 1977, præst ved Frederiksberg Slotskirke 1978. Tillige feltpræst ved Gardehusarregimentet 1962–81 og ved den danske FN-bataillon i Gaza 1963.

Frederiksberg Slotskirke set mod nord
Farvefoto af Ole Woldbye

Frederiksborg Slots østre fløj, kirkefløjen. – Tuschtegning af Richard Böcher.

FREDERIKSBORG SLOTSKIRKE OG HÆRENS OFFICERSSKOLE

Af oberst N.E.A.Møller

For den, som fra omgivelserne betragter Frederiksborg Slot, kan dets kirke ikke ses. På ældre slotte, eksempelvis Frederiksborg eller Gaunø, kan man i det ydre erkende kirkens tilstedeværelse og placering.

På Frederiksborg Slot er slotskirken en organisk del af helheden. Den ses ikke udefra, men den er der, i det indre.

Man antager, at beslutningen om indretning af en kirke – et slotskapel – blev taget i vinteren 1707–08. På det tidspunkt var det næsten nye slot under ombygning og udvidelse. Under forberedelserne hertil havde man ikke indpasset en kirke i byggeplanen.

Forklaringen kan være rent arkitektonisk. Overholdelsen af slottets strengt symmetriske plan var vigtig. Først og fremmest måtte facadernes regelbundethed ikke brydes.

Det kan også være, at behovet heller ikke har været så stærkt følt: Slottet var et lystslot, beregnet til relativt korte ophold.

Under alle omstændigheder, man besluttede at indbygge en kirke. Facaden forblev uberørt. Ændringen i planen skete kun på bekostning af slottets indre symmetri.

Vi kan sammenligne med mennesket. Det er også symmetrisk i det ydre, men har dog sin indre asymmetri. Hjertet bryder regelbundetheden.

Tanken er nærliggende: Som hjertet er en uundværlig, organisk del af menneskelegemet, har man indset, at et kapel er nødvendigt for en kongeboligs helhed. Godt for det.

Historien om de halvandet hundrede år, hvori slottet anvendtes af den kongelige familie, fortæller om dennes og hoffets hyppige brug af slotskirken. Der afholdtes ikke blot normale andagter og gudstjenester her. Til mere markante begivenheder fandt man også anvendelse for Frederiksborg Slotskirke.

Efter dronning Mariæ død 1852 hengik der en del år, før man traf beslutning om Frede-

riksberg Slots anvendelse. Det stod fast, at det ikke længere skulle være blandt de slotte, som skulle stå til kongefamiliens disposition.

Den beslutning, som man endelig enedes om, står ved magt den dag i dag: Slottet har siden 1868–69 været Hærens Officersskoles hjemsted.

Officersskolen hørte dengang som nu til Københavns Garnison. Personellets kirkelige tilhørssted var og er derfor Garnisons Kirkes Sogn. Skolens umiddelbare behov for kirkelig betjening var således dækket.

Befolkningen, som boede omkring slottet, hørte under Frederiksberg Kirkes Sogn. Her var der således heller ikke noget udækket behov.

Følgelig kunne man være i den gode tro, at man ikke tog noget fra nogen ved at nedlægge slotskirken, hvad man da også gjorde. Inventaret, blandt andet Compenius-orglet, blev fjernet.

Nedlæggelsen var en fejldisposition.

Det indså man, da slottet gennemgik den store restaurering i 1920'erne. Slotskirken retabletedes og 24. januar 1932 genindviadede biskop, dr. theol. H. Ostenfeld den.

Initiativet hertil kom fra Frederiksberg Sogns Menighedsråd. Fra kirkeejeren, det daværende Krigsministeriums, side var der derimod betænkeligheder. De skyldtes, at slottet var militært område, således som det stadig er det. Man var ikke vant til, at offentligheden havde adgang. I forhold til i dag var der iøvrigt den forskel, at kadetterne var indkvarterede på slottet.

Ministeriet bemærkede, »at omend Krigsministeriet fra første Færd har set paa Sagen med Sympathi, har man næret Frygt for, at der gennem den forønskede Anvendelse af Slotskirken skulde kunne paaføres Brugeren af Frederiksberg Slot, Hærens Officersskole, væsentlig Gene«.

Følgelig opstilledes en række betingelser, som ønskedes overholdt af det kirkedistrikt,

der påtænktes udskilt fra Frederiksberg Kirkes Sogn.

Krigsministeriets tilladelse var midlertidig. Midlertidigheden skulle ophøre, når en ny kirke eventuelt var blevet opført. Den varer endnu, en ny kirke er ikke opført.

Man skal i dag ikke smile ad de nævnte betænkeligheder. De afspejlede dybest set en omsorg for, at de to parter, på den ene siden kirken med menigheden og på den anden side slottet med skolen, skulle kunne leve i indbyrdes forståelse, side om side.

Det har de nu gjort i 50 år. De har ikke blot levet side om side, de har suppleret hinanden.

For kirken, slotspræsten, menighedsrådet og menigheden har den fælles tilværelse på Frederiksberg Slot sikkert betydet en del. Herom vil de pågældende selv bedst vide at udtale sig.

For skolen har kirkens tilstedeværelse – bogstavelig talt inden for murene – betydet umådeligt, og dette i stigende omfang. Kirken søges af skolen.

Umiddelbart må således nævnes andagterne året igennem: Ved skoleårets begyndelse i september, før jul, ved nytår, på Danmarks befrielsesdag og ved dimissionerne fra de to uddannelseslinier, som skolen omfatter. Deltagelsen, som er frivillig, er meget betydelig.

Dertil kommer skolens årlige kirkekoncert i december. For mange indledningen til festligholdelse af julen.

Det forekommer hyppigt, at kadetter, som indgår ægteskab, bliver viadede i slotskirken. Ligeledes får de i noget omfang deres børn døbt her.

Det er af uvurderlig betydning, at slotspræsten er en mand, som er positivt indstillet over for skolens virke inden for forsvarrets rammer. Det har lykkeligvis været sådan hidtil. Siden indførelsen af feltpræsteordningen har slotspræsterne tillige været feltpræster. Det har ved mangan lejlighed glædet skolen, at de har fundet det naturligt at bære hærens uniform.

Alterpartiet («Det miraculøse Alter») med Hendrik Krocks alterbillede: Nadverens indstiftelse. Fotografi af Ole Woldbye.

Skolen beder ikke kirken eller dens præster om at »velsigne våbnene«, som det kritisk udtrykkes fra nogle sider. Velsignelse er for alle mennesker. Derfor også for dem, som står i rækkerne i vort lands værn.

Det nære samarbejde giver sig ydermere det udslag, at slotspræsten orienterer skolens klasser om feltpræsteordningen. Feltpræsteordningen er en del af hærens dagligdag. Derfor er det vigtigt, at de kommende faste officerer indføres i dens baggrund, indhold og muligheder.

Det er en betagende oplevelse at deltage i skolens andagter i den skønne slotskirke. Hvor ellers kan man mon høre en menighed synge så kraftigt med? Synge således om »lysvæld bag ved lysvæld i himlen ind«. Man fornemmer, at perspektivet er rettet fremad.

Mange personlige erfaringer ligger bag de ældres, d. v. s. stabens og lærernes glæde over at deltage. Perspektivet hos dem er nok rettet bagud. Tankerne går til militære andagter og gudstjenester under andre vilkår og former. Til andagterne under interneringen, som fulgte efter begivenhederne den 29. august 1943. Til andagterne i Den danske Brigade i Tyskland. I Gaza, Congo, på Cypren, de mange andre steder, hvor hæren har løst pålagte opgaver.

Man fornemmede under disse mange, specielle vilkår, at Den danske Folkekirke ville være med, hvor man end gik. Det betød noget, at der var en præst, som kunne forestå tjenesten, eller som kunne opsøges af den ensomme blandt de mange.

Lad rammen om en andagt eller en gudstjeneste være en skovlysning med et feltalter eller Frederiksberg Slotskirke med dens »mirakuløse alter«: Soldaten er et menneske, som kirken tager imod.

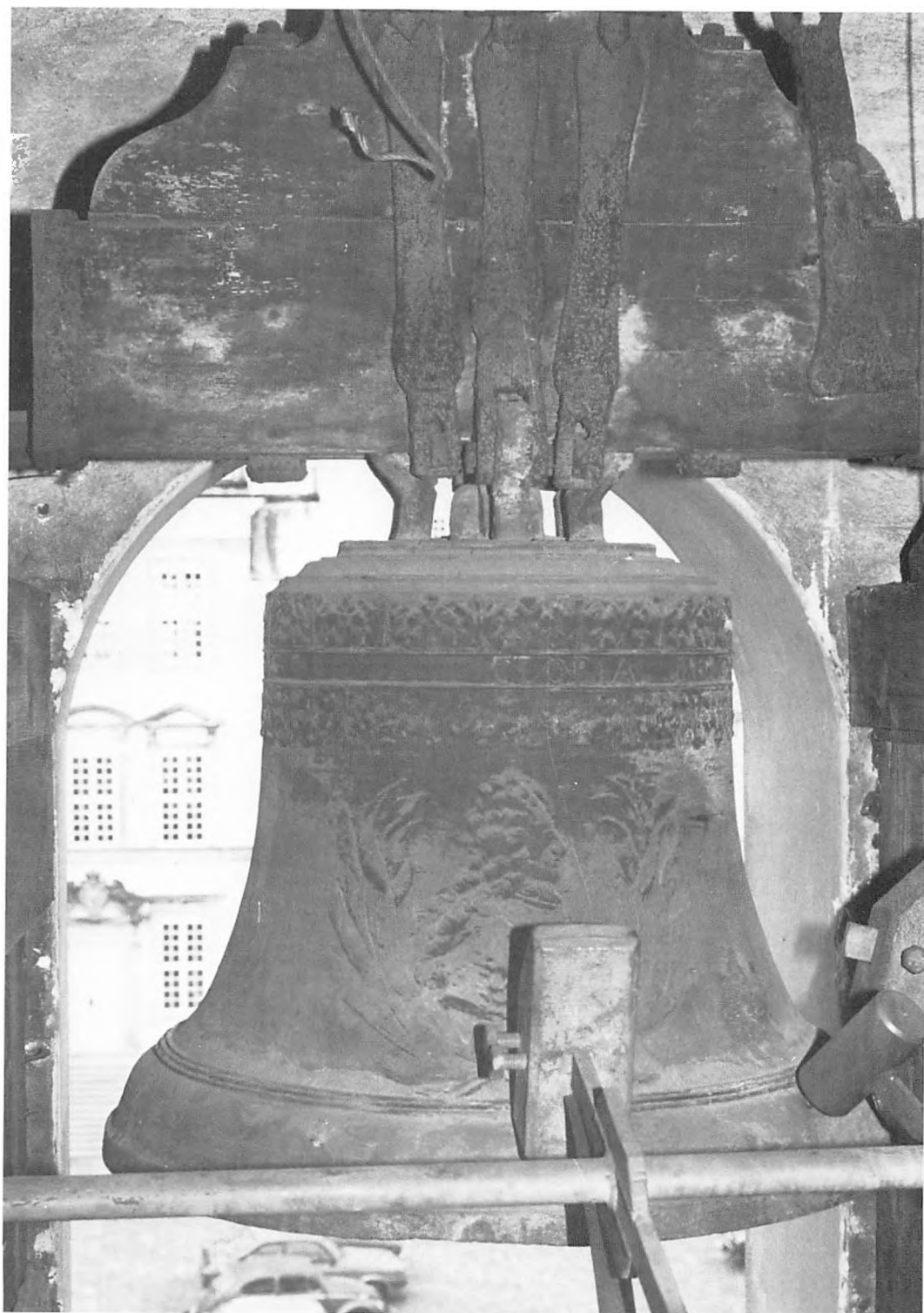
På hver af slottets to klokker ses Frederik den Fjerdes navne-ciffer og portrætmedaljon samt indskriften GLORIA IN EXCELSIS DEO HAFNIÆ ANNO 1704. Allerede før kirkens indretning tilskrev man Gud alene æren.

Med slotskirken fik man på lystslottet Frederiksberg et sted, hvor man sammen kunne give Gud æren og sammen modtage hans velsignelse. Således anvendte kongerne og deres nære den. Således anvender kirkens menighed den i dag.

Og således anvender Hærens Officersskole den i dag.

Kirkerummet er en organisk del af slottet. Kirken er en organisk del af Hærens Officersskole.

N. E. A. Møller

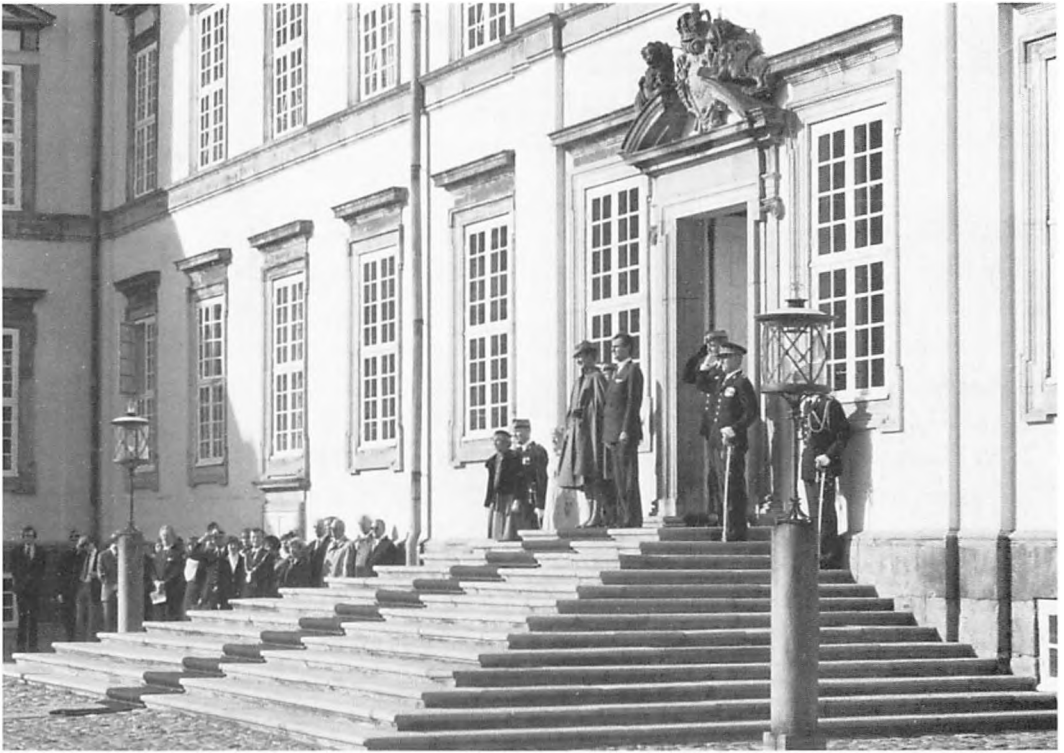
GLORIA IN EXCELSIS DEO.

Fotografi af Børge Olsen.

Officersskolen og musikkorpset forbereder sig på de kongeliges ankomst.

Onsdag den 7. oktober 1981 besøgte H. M. dronning Margrethe og prins Henrik Frederiksberg Slot og beså under besøget også Slotskirken, hvor pastor Carl Michael Petersen kort fortalte om kirkens historie. På øverste billede på næste side modtager de kongelige gæster Officersskolens hyldest og nederst ses Hendes Majestæt, ledsaget af skolechefen, oberst N.E.A. Møller og prins Henrik, på vej til at inspicere den til parade opstillede Officersskole. – Fotografier af Børge Olsen.

Niels Maare

Af fhv. stadsbibliotekar Johs. Lehm Laursen

Et usædvanligt virksomt liv næret af betydelig kundskab, flid og energi, udtrykt i ideer og initiativ, stor personlig arbejdskraft og evne til at interessere og igangsætte andre, afsluttedes ved oberst, civilingeniør Niels Maares død den 22. maj 1967.

Niels Maare fødtes i København 11. august 1890. Efter studentereksamen fra Efterslægtsselskabets Skole 1908 begyndte han sin militære uddannelse, blev premierløjtnant i ingeniørkorpset 1911, men gennemførte sideløbende sin uddannelse som civilingeniør med embedseksamen 1920. Året efter blev han udnævnt til kaptajn, i 1937 til oberstløjtnant, i 1942 til oberst. I den militære karriere betroedes mange specielle opgaver til oberst Maare. Han var således 1922–30 chef for 2. bygningsdistrikt, 1923–46 lærer ved officersskolen på Frederiksberg Slot, ingeniørofficer ved Generalstabens jernbanekommission 1934–41, ved hærens bygningstjeneste 1942–45 og chef for pioner- og telegrafskolen 1947–51. Året efter tog han sin afsked. I sit otium fik han rig anvendelse for sine evner og sin arbejdskraft på mange felter og fandt tillige tid til at udfolde en rig litterær virksomhed, ikke mindst om emner fra Frederiksbergs historie.

Den første væsentlige kontakt med det historiske Frederiksberg fik oberst Maare, da han som chef for 2. bygningsdistrikt i 1924 fik overdraget ledelsen af restaureringen af Frederiksberg Slot og Slotskirke, der gennemførtes 1924–32. Han har i en række afhandlinger skildret restaureringsarbejdet,

der for ham blev meget mere end en officiel administrativ opgave, der skulle løses. Det blev et personligt engagement, som han viede al sin kraft, som krævede grundige og ihærdige undersøgelser og studier i biblioteker og arkiver, og som til gengæld blev ham en indvielse til hans gerning som »Frederiksbergs historiker« (Kai Friis Møller). Afhandlingerne om restaureringsarbejdet efterfulgtes af en lang række skrifter, om slottets historie i almindelighed, om enkelte perioder i dets historie og om specielle emner i forbindelse med slottet: vestibulen, stuklofterne, forværelset til marmorbadet, paradekøkkenet, klokkerne, kirkens orgel m.m. Han vendte i sin skribentvirksomhed gang på gang tilbage til dette udgangspunkt for forfattereskabet og redegjorde for nye opdagelser, fund og resultater af de stadigt fortsatte studier. Men samtidig udvidedes forfattereskabets rammer. Til billedværket »Frederiksberg gennem 300 Aar« skrev oberst Maare den store indledning om byens historie, og i seriepublikationen »Frederiksberg gennem Tiderne« finder man talrige bidrag fra hans hånd: om Fasangaarden, om sejladsen i Frederiksberg Haves kanaler, om prinsessernes gård i Ny Hollænderby o.fl. Andre bøger med emner fra Frederiksbergs historie forsynede han ved nyudgivelse med indledning og omhyggeligt noteapparat.

Hans frugtbare litterære virksomhed vil til sene tider vidne om hans store viden om og hans kærlighed til den by, hvis historiker han blev.

Johs. Lehm Laursen

Oberst Niels Maare.
Født den 11.8.1890. – Dodt den 22.5.1967.

Forsidebilledet med de fire evangelistsymboler er hentet fra Slotskirkens festmessehagel fra 1957; den er tegnet af billedhuggerinden Mary Hansen og broderet af Asta Bønnelycke. Forsidebilledet er fotograferet af Lennart Larsen.

Udsendt i anledning af
50-årsdagen for Frederiksberg Slotskirkes genindvielse.

Teksten er sat med Aldus fotosats
og trykt i offset i
Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S, København.

Tilrettelæggelse: Erik Stub

Reproduktionerne er udført af F. Hendriksens Eftf.

Bogen er trykt i 1000 eksemplarer,
hvoraf 300 stk. er nummereret fra 1–300.